Хмельницький національний університет
Факультет економіки і управління
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: Управління кредитним ризиком комерційного банку за матеріалами АТ «УКРСИББАНК»

Рівень вищої освіти магістр

Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
Шифр і назва галузі знань

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Шифр і назва спеціальності

Освітня програма «Фінанси, банківська справа та страхування»
Назва

КВРФБС. 021210.01.02.00

Виконав: студент ІІ курсу, група ФБСмз-21-1 _____ Каріна КОЛЕСНИК
Підпис, дата Ім'я прізвище

Керівник: д-р. екон. наук, професор _____ Раїса КВАСНИЦЬКА
Підпис, дата Ім'я прізвище

Нормоконтролер _____ _____
Підпис, дата Ім'я прізвище

До захисту допускаю:
Зав. кафедри
д-р. екон. наук, професор _____ Ніла ХРУЩ
Підпис, дата Ім'я прізвище

____ _____ 2022 р.

Хмельницький 2022

Зміст

Вступ…….6
1 Теоретичні аспекти управління кредитним ризиком банку……..……..9
1.1 Сутність кредитного ризику, види кредитних ризиків та чинники їх формування в банківській діяльності……...…….9
1.2 Суть, функції управління кредитним ризиком…….....21
2 Аналітичні аспекти управління кредитним ризиком банків в Україні…....33
2.1 Аналіз діяльності українських банків на ринку кредитування за 2017-2021 роки…….33
2.2 Характеристика та аналіз діяльності АТ «УКРСИББАНК» у 2019-2021 роках……...39
3 Напрями удосконалення підходів до управління кредитним ризиком банку за матеріалами АТ «УКРСИББАНК» ……...…..51
Висновки……65
Список використаних джерел……...…...68
Додатки……...73

Вступ

Актуальність. На сучасному етапі розвитку банківської діяльності кредитний ризик займає важливе місце серед банківських ризиків оскільки значна частина прибутку банківської установи залежить від кредитних операцій. Метою діяльності банку є отримання прибутку, неефективне управління кредитним ризиком спричиняє втрату доходу, тому управління кредитними ризиками є першочерговим завданням та важливою частиною стратегії банку.

Кредитний ризик – це ризик, який виникає у банківських установах під час кредитування, головним чином через нездатність оцінити ймовірність повернення позики, несвоєчасне виявлення проблемних кредитів і відсутність банківського кредитного контролю. У зв'язку з цим, вирішення проблеми зменшення ризику кредитної діяльності комерційних банків набуває актуального значення. Банки повинні управляти кредитним ризиком таким чином, щоб збільшити можливі прибутки, мінімізуючи при цьому ризики, безпосередньо пов'язані з видачою та погашенням кредитів. Мінімізація кредитного ризику захищає банки від потенційних втрат через кредитну діяльність і запобігає серйозним проблемам з ліквідністю та платоспроможністю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Управління кредитним ризиком досліджувалось великою кількістю вітчизняних та закордонних науковців, серед них В. Вітлінський, О. Вовчак, В. Галасюк, Х. Грюнінг, У. Деволд, А. Єпіфанов, Р. Квасницька, К. Ларіонова, Н. Мерфі, В. Міщенко, Л. Примостка, Дж. Сінкі та ін.

Кредитній політиці та управлінню кредитним ризиком присвячено значну кількість наукових робіт, але деякі проблеми все ще залишаються актуальними, тому виникає необхідність проводити подальші дослідження з цієї теми та удосконалювати методи управління кредитним ризиком для

забезпечення ефективного функціонування комерційних банків та банківської системи у цілому.

Практичне значення та актуальність зазначеної теми зумовили вибір теми кваліфікаційної роботи, визначили її мету та основні завдання.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних положень процесу управління кредитним ризиком у комерційних банках та розробка рекомендацій щодо напрямів вдосконалення даного процесу.

Відповідно до поставленої мети визначено наступні завдання:

– визначити сутність кредитного ризику, види кредитних ризиків та чинники їх формування в банківській діяльності;

– дослідити суть, функції управління кредитним ризиком;

– проаналізувати діяльність українських банків на ринку кредитування за 2017-2021 роки;

– охарактеризувати та проаналізувати діяльності АТ «УКРСИББАНК» у 2019-2021 роках;

– визначити напрями удосконалення підходів до управління кредитним ризиком банку за матеріалами АТ «УКРСИББАНК»

Об’єктом дослідження є процес управління кредитним ризиком в АТ «УКРСИББАНК».

Предметом дослідження є теоретичні, методичні і практичні аспекти управління кредитними ризиками в банківських установах.

У процесі написання роботи використовувалися наступні методи досліджень: методи аналізу та синтезу (при визначенні сутності кредитного ризику банку); методи графічного зображення даних, статистичного та динамічного аналізу (при відображенні результатів дослідження економічного стану банку).

Інформаційну базу кваліфікаційної роботи складають офіційні статистичні матеріали Національного банку України, законодавчі та нормативно-правові акти, які регулюють управління ризиками банків, монографії та статті вітчизняних та іноземних науковців, внутрішні

положення банку, статистичні матеріали отримані з офіційного сайту АТ «УКРСИББАНК».

Наукова новизна полягає в розвитку визначення поняття «кредитний ризик», яке на відміну від існуючих запропоновано розглядати через призму таких складових, як: ймовірність відхилення від очікуваного результату; як загроза отримання збитку; як ймовірність отримання одночасно збитку і прибутку; як невизначеність прогнозованого результату; можливість збитків через неповернення основної суми боргу та процентів по ньому, що сприятиме подальшому розвитку теоретичних основ та рекомендацій щодо управління кредитним ризиком у банках. Саме такий комплексний підхід уможливлює врахування змістових особливостей кредитного ризику при його ідентифікації та при управління ним в банківській кредитній діяльності.

Апробація результатів дослідження.

Участь у ІІІ Всеукраїнській науково-практичній інтернет конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Розвиток інноваційного фінансового управління суб'єктами економіки в умовах реалізації євроінтеграційної стратегії України» (16 листопада 2022 р., м. Хмельницький).

1 Теоретичні аспекти управління кредитним ризиком банку

1.1 Сутність кредитного ризику, види кредитних ризиків та чинники їх формування в банківській діяльності

Проблема управління кредитним ризиком, а також проведення кількісної оцінки та аналізу кредитного ризику та рейтингу позичальників є актуальною для всіх банків, які займаються кредитуванням фізичних осіб та суб'єктів господарювання.

Кредит – це економічні відносини, що виникають між кредитором і позичальником через передачу тимчасово вільних коштів на умовах строковості, платності, цільового характеру, забезпеченості та їх повернення. Поки існує банківське кредитування, у світі існуватиме проблема постійного пошуку способів зменшити та контролювати кредитний ризик. Повністю уникнути кредитного ризику можливо лише відмовившись від проведення кредитної операції, але тоді зникне й можливість отримання прибутку. Через те, що комерційні банки це фінансові установи, головною метою яких є отримання прибутку, а вже потім задоволення потреб фізичних та юридичних осіб у ресурсах, вони постійно мають справу з проблемою отримання максимального прибутку за оптимального рівня ризику.

Загрозами для стабільного функціонування банківських установ, що спричиняють поступову втрату фінансової стійкості, є нестабільна економічна ситуація в країні, яка спричинює коливання на фінансовому ринку, зменшення платоспроможності позичальників, брак інформації на момент оцінювання, некоректно сформовані стратегії банків, неоднозначність прогнозів [38].

Серед українських та іноземних вчених немає єдиної позиції щодо трактування сутності ризику, хоча питання, пов'язані з теорією ризику були

достатньо висвітлені. Також не повністю враховується вся багатоаспектність його прояву, що робить визначення цієї категорії досить важким. В той самий час, економічна наука виділяє три підходи, що відображають суть даного поняття:

– ризик як результат невизначеності середовища, тобто це можливість втрат або ж дія на невдачу;

– ризик як невдача, небезпека втрат, понесення збитків;

– як можливість позитивного і негативного результату прояву ризику [17, с.41].

Ризик – характерна властивість предмета або явища, що випливає з його внутрішньої природи і є ознакою банківської діяльності. Основою розвитку та отримання прибутку є готовність банку брати на себе ризик під час видачі кредитів, здійснення валютних операцій, фінансування інноваційних проєктів [31, с.102].

Ризик – це подія, внаслідок виникнення якої існує реальна ймовірність отримати результат іншого характеру, яка може позитивно і негативно вплинути на діяльність організації. У банківській справі ризик означає можливість зменшення доходу банку, втрати частини прибутку установи через втрати фінансових та інших банківських операцій [6].

Кредитний ризик займає одне з основних місць серед ризиків комерційного банку оскільки саме від кредитування банки отримують найбільше прибутку. Це зумовлює необхідність створення і використання у комерційному банку дієвого ризик-менеджменту. Реалізація даного завдання неможлива без аналізу сутності кредитного ризику.

Проблемою визначення сутності та особливостей управління кредитним ризиком у комерційних банках займалися такі вітчизняні науковці як: Л. Примостка, О. Вовчак, В. Міщенко, В. Вітлінський, А. Єпіфанов, В. Галасюк та ін.

Відповідно до Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах, кредитний ризик – це

ймовірність виникнення збитків або додаткових втрат або недоотримання запланованих доходів унаслідок невиконання боржником/контрагентом узятих на себе зобов'язань відповідно до умов договору. Також у постанові вказано, що він виникає за всіма активними банківськими операціями. Винятками є боргові цінні папери та інші фінансові інструменти у торговій книзі банку [26].

У Методичних вказівках з інспектування банків «Система оцінки ризиків» надано наступне визначення даного поняття: «Кредитний ризик – це наявний або потенційний ризик для надходжень та капіталу, який виникає через неспроможність сторони, що взяла на себе зобов'язання, виконати умови будь-якої фінансової угоди із банком (його підрозділом) або в інший спосіб виконати взяті на себе зобов'язання» [22].

У Принципах управління кредитними ризиками надається наступне визначення: «Кредитний ризик – це можливість невиконання позичальником або протилежною стороною взятих на себе зобов'язань відповідно до встановлених умов» [27].

Також кредитний ризик можна визначити як ризик фінансових втрат через позичальника, невиконання емітентом облігацій або контрагентом (боржником) своїх фінансових зобов’язань. Невиконання боржником своїх зобов’язань може виникнути внаслідок нездатності чи небажання виконати свої зобов’язання [1, с.17].

Ж. М. Довгань подає таке визначення: «Кредитний ризик – це ймовірність негативної зміни вартості активів унаслідок неспроможності контрагентів (позичальників) виконувати свої зобов’язання, зокрема щодо виплати процентів і основної суми позики відповідно до термінів та умов кредитної угоди» [7].

А. М. Бандурка та В.В. Глущенко характеризують кредитний ризик як можливість отримати збиток внаслідок несвоєчасного поверненням позичальником основного боргу і процентів.

При визначенні поняття «кредитний ризик» науковці застосовують різні підходи: одні науковці розглядають його як загрозу несплати боргу та відсотків, а інші як ризик зменшення прибутку банку внаслідок неспроможності позичальника погашати заборгованість [14].

Проаналізувавши економічну літературу, пропонуємо власне визначення даного поняття: «Кредитний ризик – це можливість не отримати основну суму боргу та відсотки за ним, що призведе до збільшення витрат на стягнення боргу або збитків внаслідок неспроможності чи небажання позичальника погасити кредит та виконати договірні зобов'язання. Дане визначення відрізняється від інших тим, що у ньому поняття «кредитний ризик» подається не тільки як неможливість, але і як небажання виконувати позичальником умови договору. Також у ньому вказано про ймовірність отримати збитки не тільки від неповернення боргу, але і від втрати відсотків.

Кредитний ризик притаманний усім видам банківської діяльності, а результат залежить від діяльності контрагентів, емітентів або позичальників. Це відбувається кожного разу, коли банк позичає кошти, обіцяє надати кошти, інвестує їх або іншим чином бере на себе ризик відповідно до укладеної угоди. Специфічні елементи сутності кредитного ризику представлено на рисунку 1.1

Крім виділених елементів сутності поняття «кредитний ризик» , багато науковців вважають доцільним вивчати його з позиції вивчення функцій, які він виконує у діяльності банку. У більшості випадків виділяють регулятивну та захисну функції економічного ризику в цілому і зокрема кредитного ризику. Деякі дослідники, наприклад, А. Альгін, Л. Шаршукова, М. Лапуста, доповнюють даний перелік інноваційною та аналітичною функціями. На думку А. О. Єпіфанова, регулятивна функція є основною, оскільки дозволяє подолати негативні наслідки дії такого ризику [9, с.98].

Правильне тлумачення природи кредитного ризику та факторів, що впливають на його виникнення, допоможе комерційним банкам здійснювати ефективний контроль ризиків, визначати допустимий рівень ризику та

управляти ним, а також мінімізувати впливу такого ризику на діяльність фінансової установи.

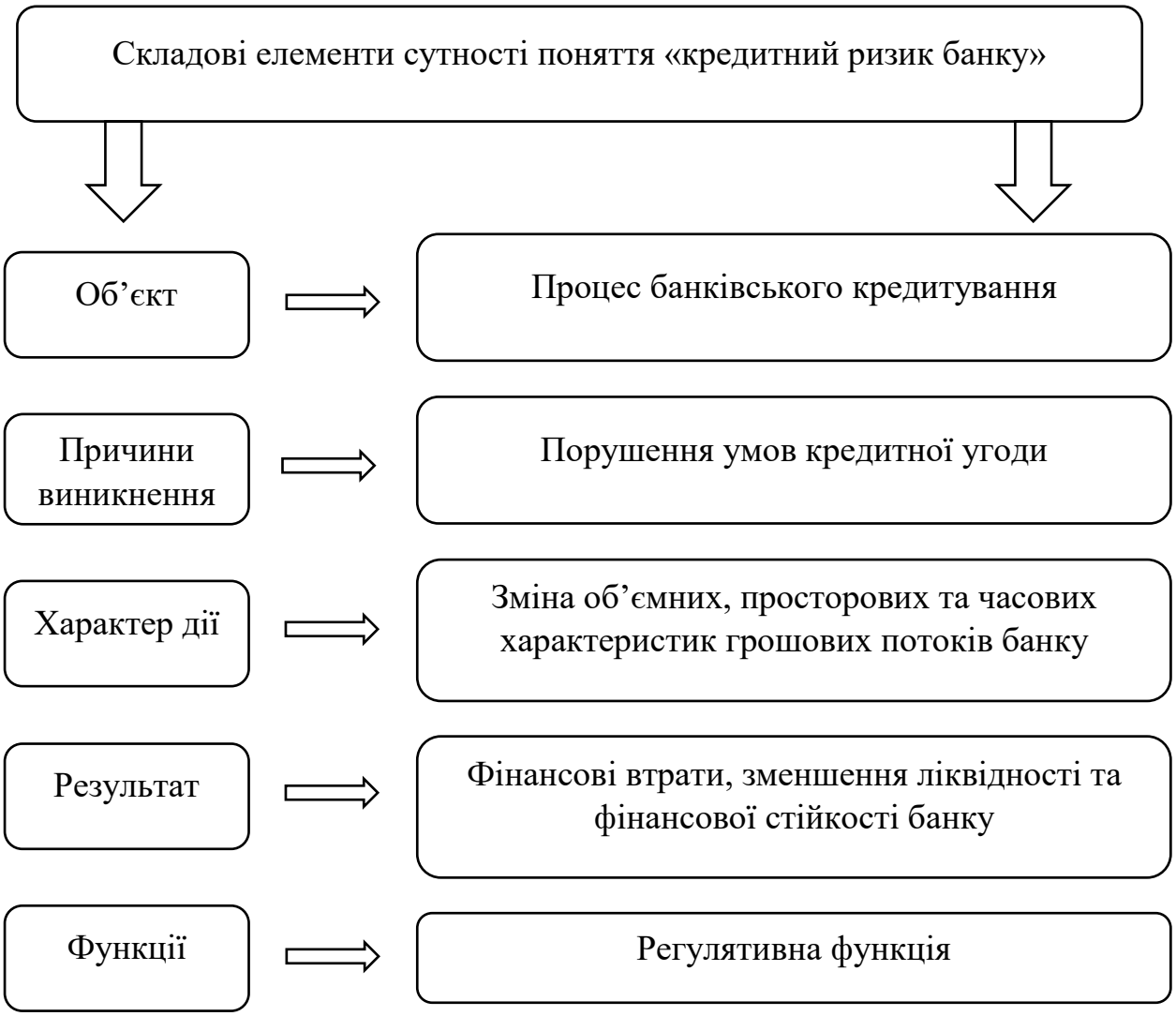

Рисунок 1.1. Складові поняття «кредитний ризик» у банківській діяльності

Джерело [2, с.194]

Розглянемо класифікацію кредитних ризиків, наприклад Владичин У. В. поділяє кредитні ризики на декілька категорій [4]:

а) відносно напрямку появи:

1) ті, що не залежать від роботи банку. Їх називають зовнішніми. Наприклад, причини, що стосуються боржника. До цього типу ризику входять:

– грошові можливості клієнта (спроможність своєчасно повертати гроші згідно складеного графіку, ступінь власної відповідальності, успіх на діловій ниві, рентабельність його бізнесу, безперебійне надходження фінансових коштів на рахунки);

– створений гудвіл (успіхи в сфері менеджменту, професіональне ведення бізнесу, вміння гідно виходити із неприємних фінансових ситуацій);

– високий рейтинг в сфері діяльності;

– супутні чинники профільного типу (діючі законодавчі акти, стан галузі, до якої належить компанія позичальника, можливість отримання грантів та інших фінансових допомог на рівні держави).

2) ризики, що безпосередньо стосуються фінансової установи, яка проводить операції з грошима. Їх відносять до внутрішніх. Параметрами впливу стають:

– вміння досить глибоко оцінювати перспективу проекту, під який видається кредит, та грошові можливості позичальника;

– професійне прогнозування фінансової ситуації на рівні країни, галузі, валютних коливань;

– співвідношення застави майна відповідно до суми запитуваного кредиту;

– створення надійної структури банківського кредитного портфеля;

– генерація очікуваної прибутковості від виданих коштів з урахуванням якості та різноманітності продуктів кредитної політики.

б) залежно від груп позичальників, кредитний ризик може стосуватися окремої людини, компанії, фонду, державних установ:

1) індивідуальний. Його сутність полягає в неможливості повернення позичених коштів своєчасно, згідно договору та прописаних у ньому умов. При цьому банк втрачає можливість отримати кредитні суми, щоб

нівелювати свої витрати. Винним стає боржник, який запозичив кошті, юридична (державна) особа, що випустила цінні папери та не може виконати свої умови перед покупцями. Фінансова неспроможність щодо контрагента складається з неможливості притримуватися умов кредитної угоди через настання деяких подій, які складаються з керованих причин та тих, які неможливо запобігти чи оказати на них вплив.

Сюди входять:

– неможливість виявити свідомий підхід до повернення боргу банківській установі;

– нездатність повернути в повному обсязі «тіло кредиту»;

– відсутність погашення відсотків, нарахованих за користування позикою.

Ризик, що стосується банківської сторони – це достатність забезпечення запозичених коштів, при якій фінансова установа потенційно або реально може понести грошові втрати після надання кредиту.

Перерахуємо ризики, з якими може стикнутися банк:

– втрата первинної вартості предмета застави. На протязі дії кредиту фактична ціна об'єкта забезпечення може знизитися за рахунок морального чи фізичного зносу. Тому після реалізації майна, що взяте у заставу, банк може недоотримати очікувану суму коштів. Зрідка, але трапляється, що вартість застави з часом зростає.

– часткова втрата чи повне пошкодження речі, майна, іншого виду забезпечення, підсумком чого стане неповне повернення фінансів чи взагалі їх 100%-ва втрата.

– ризик правового типу. Він виражений в тому, що позичальник свідомо надає фальшиві документи на право власності об'єктом застави чи намагається одне й те саме майно зробити предметом застави декілька разів.

– потенційна неліквідність предмета застави. Надалі її буде неможливо продати за вказаної у договорі ціною через неправдиві дані чи втрату ліквідності у період дії кредитного договору.

– помилкова оцінка вартості застави. Виникає з трьох причин: – відсутності повноцінної інформації щодо об'єкту;

– недостатня професійна обізнаність фахівця, який робить оцінку;

– зловживання з метою свідомого маніпулювання вартістю застави.

– халатне відношення до своїх обов'язків працівниками банку. Вони можуть невірно зробити оцінку застави, погано перевірити надану документацію, помилково зробити угоду недійсною.

2) ризик кредитного портфелю. Його сутність полягає у зниженні вартісних характеристик активів фінансової установи, крім причини, пов'язаної з корекцію ринкової відсоткової ставки. Виникає у результаті появи сумарної заборгованості перед фінансовою установою внаслідок виконання дій, пов'язаних з появою кредитних ризиків. Це – створення власного дебіторського, кредитного портфелю та вкладення коштів в акції, ощадні сертифікати, облігації інших юридичних осіб. Щоб надати правильну оцінку ризикам кредитного портфелю і згодом отримати прибуток, слід запроєктувати багатопрофільну диверсифікацію грошових активів.

При розгляді ризику кредитного портфелю звертають увагу на якість його складових, структурний фактор та прибутковість.

в) ризик надання кредиту оцінюється з боку груп позичальників. Це можуть бути:

1) звичайні люди, які об'єднуються у категорію «фізичні особи»;

2) суб'єкти, що ведуть господарську діяльність (ФОП, ТОВ, ПП, СП, АТ);

3) комерційні банки, які представляються собою національні установи та філії іноземних банків;

4) небанківські організації, які надають послуги з позичання грошей;

5) держава.

г) Ризики згідно типу послуг, які надаються з певної метою:

1) купівля машини;

2) придбання житла в іпотеку;

3) надання банком фінансових засобів для ведення компанією профільної діяльності у той період, коли на її поточному рахунку немає чи не вистачає коштів (овердрафт);

4) використання кредитних коштів користувачами, які були переведені банком на карткові рахунки.

д) негативно впливати на кредитний продукт можуть основні та супутні ризики. Їх відповідно називають прямими та непрямими.

Ризики кредитного типу спроможні з'явитися і за таких причин:

– підприємство отримує прибуток на постійній основі;

– немає можливості знайти повну та достовірну інформацію щодо кредитної історії клієнта;

– акумуляція кредитних грошей в окремому напрямку, який досить волатильний з позиції економічних коливань на рівні країни;

– відсутність потрібних законів та постанов, які спроможні надійно захистити банківські установи;

– пільгове кредитування для установ, що володіють таємною інформацією про результати роботи банку;

– малоліквідне забезпечення кредиту;

– інвестування запозичених грошей у напрямки, які ще недостатньо вивчені;

– надто часті зміни у роботі фінансової установи, що надає кредити;

– втручання політичних сил в економіку країни, що передбачає лобіювання одних компанії та просування інших.

Мороз Н. В виділяє окремі підвиди кредитного ризику, серед них найбільш важливими є такі:

– ризик концентрації – фактор ризику, пов’язаний зі значною концентрацією кредитних втрат, пов’язаних із існуванням у банку значного кредитного ризику, насамперед через економічні фактори (наприклад, ситуація в галузі, географічне розташування, зв’язки між суб’єктами господарювання та інше);

– залишковий ризик – ризик того, що ефективність використовуваних банком інструментів обмеження кредитного ризику (особливо застави) є меншою за очікувану через наявність інших вторинних ризиків (операційний ризик, ризик ліквідності, ринковий ризик) через використання таких інструментів. Крім того, на кредитний ризик опосередковано впливають ризики, наслідком яких є негативний вплив на здатність клієнта виконувати свої зобов'язання перед банком;

– валютний ризик – ризик збільшення розміру зобов'язань клієнта внаслідок несприятливих змін валютних курсів;

– відсотковий ризик – ризик збільшення розміру зобов’язань клієнта через несприятливу зміну відсоткових ставок.

Також кредитний ризик класифікують за джерелом походження на:

а) зовнішні ризики, які поділяють на макрорівні на:

– економічний ризик, джерелом є інфляція, криза;

– політичний, причиною виникнення є зовнішньополітичні проблеми, нестабільність у країні;

– нормативно-правовий, виникає через недосконаліть законодавства, зміна вимог НБУ, несприятливі зміни у законодавстві;

– непередбачуваний, джерелом є форс-мажорні ситуації;

На мезорівні виділяють:

– фінансовий ризик, з’являється коли клієнт (гарант, страховик) фінансово нездатний виконувати свої зобов’язання перед банківською установою [39];

– ризик відповідальності, виникає, коли позичальник (гарант, страховик) не хоче нести відповідальність за своїми зобов’язаннями;

– ризик забезпечення, виникає, якщо предмет застави пошкоджено/знищено або його неможливо реалізувати;

б) внутрішні (мікрорівень):

– управлінський ризик, причинами виникнення є помилки або зловживання працівників банку, помилки через некомпетентність або брак досвіду, методологічні та інформаційні порушення тощо [23].

Отже, дослідивши наукову літературу пропонуємо узагальнити класифікацію кредитних ризиків банку (рисунок 1.2).

Рисунок 1.2 Види кредитних ризиків

Складено автором на основі джерел [4, 23, 29]

Розглянемо чинники, які сприяють виникненню кредитного ризику. Кредитний ризик з'являється через зміни у функціонуванні банків, недостатній контроль кредитної діяльності, порушення діяльності позичальника через дію незалежних від нього обставин тощо [37]. За О.В. Дзюблюк та Л.М. Прийдун фактори, що породжують кредитний ризик, можуть бути:

– внутрішніми (мікроекономічними), тобто контрольованими (визначаються специфікою діяльності банку);

– зовнішніми (макроекономічними), тобто неконтрольованими (вони є об'єктивними і не піддаються впливу банку);

Далі вони поділяються на фактори, які пов'язані з:

– позичальником (неефективність роботи клієнтів, які отримують кредити; особистісні фактори позичальника (суб'єктивні);

– зовнішніми факторами, що впливають на діяльність позичальника (зміни в його соціальному статусі);

– окремі кредити (об'єктивні ризики та ризиків, пов'язані із заставою);

– банком (форс-мажорні обставини; операційне середовище; регіональні фактори; галузеві фактори; неякісна кредитна політика; правові; організаційні та інформаційні; методичні; кадрові; адаптивність; фінансові; технічні).

До основних макроекономічних факторів слід віднести:

– форс-мажорні обставини (стихійні лиха, кризи);

– операційне середовище (країна – рівень ВВП, стабільність національної валюти, розвиток ринкових відносин, інституційний сектор та фондовий ринок, стан технологій та автоматизації тощо);

– регіон (економічний розвиток, регіональні дотації, соціальне становище населення);

– галузеві фактори (кількість підприємств галузі, характеристика та деталі виробництва тощо).

Усі мікроекономічні фактори за ступенем прояву та спрощеною ідентифікацією поділяються на стратегічні та тактичні, що відповідатиме організаційній структурі системи управління кредитним ризиком банку. Таким чином, комплекс мікроекономічних факторів на стратегічному рівні включає ті, що стосуються недоліків організаційної структури, підходу та методології, інформаційно-правового забезпечення, кадрової та кредитної політики, маркетингу, формування кредитних продуктів і послуг [17, с.53].

Можемо підсумувати, що займаючись кредитування, банку необхідно ретельно вивчати потенційні ризики, приймати до уваги фактори, які повідомляють про нестабільність функціонування компанії чи економічних нововведень. Ретельний аналіз та передбачення грошової небезпеки допоможуть створити фінансову стабільність у роботі банку. Фахівцям слід ретельно відноситися до своїх обов'язків, розуміючи, що саме їхні дії можуть заподіяти шкоду, призвести до втрати частки активів та очікуваного прибутку банку.

1.2. Суть, функції управління кредитним ризиком

Одним із важливих напрямів фінансового менеджменту в банку є управління кредитними ризиками. Успішна діяльність комерційного банку загалом залежить від стратегії управління ризиками, яку він обрав.

Петрушко Я. Р. визначає управління кредитним ризиком у банку як діяльність, що включає передбачення та проектування рівня кредитного ризику відносно до кількості різновидів кредитних процесів, мотивів ефективної організації моніторингу кредитного ризику, здійснюваного працівниками відділу кредитного ризику в ході кредитної діяльності банку, аналіз та оцінка чинників кредитного ризику, а також вплив на діяльність

банківського закладу, нагляд за обсягом кредитних ризиків та, за потребою, їх регулювання з метою забезпечення успіху стратегічних цілей та поточних завдань банку. Відповідно до даного формулювання можливо дійти висновку, що керування кредитним ризиком є складним в організаційному плані, тривалим за термінами і потребує безперервного зацікавлення зі сторони працівників банку.

За Ларіоновою К.Л. управління кредитним ризиком банку – це сукупність прийомів і засобів, які застосовує менеджмент банку для того, щоб виявити, оцінити, контролювати та впливати на кредитний ризик і отримати запланований дохід від здійснення кредитної діяльності, не допустити виникнення ризикової події і зменшити ризик до допустимого рівня для забезпечення ефективної діяльності банку.

Отже, управління кредитним ризиком являє собою комплекс заходів із забезпечення своєчасного та адекватного виявлення, вимірювання, моніторингу, звітування та контролю кредитного ризику для пом’якшення його впливу на фінансовий результат діяльності банку.

Ціль управління кредитним ризиком полягає в максимізації прибутку під час дотримання максимально допустимого рівня ризику та його параметрів, визначених згідно з декларацією схильності до ризиків та кредитної політики банку [19].

Об’єктом кредитного ризику є процес банківського кредитування – впорядкована послідовність взаємопов’язаних етапів, додержання яких забезпечує надійність і прибутковість кредитних операцій банку.

Причиною виникнення є порушення будь-яких умов кредитної угоди щодо порядку визначення суми боргу та здійснення платежів:

– порушення періодичності та часової регламентації здійснення платежів щодо погашення основної суми боргу;

– порушення періодичності та часової регламентації здійснення платежів щодо сплати відсотків.

Результатом є виникнення фінансових втрат, зниження ліквідності та зменшення фінансової стійкості банку [2, с. 194].

Основні засади управління кредитним ризиком:

– єдність системи (якщо під час діяльності банку невчасно виявити ризик, можуть виникнути інші види ризику, внаслідок чого банк понесе незаплановані витрати);

– прогнозування та інформативність (цей принцип обов'язковий, тому що кожен банк має своєчасно виявляти ситуації чи загрози, які можуть призвести до збитків у майбутньому і банк повинен бути обізнаним про можливі ризики та їх результати);

– створення банком особистого механізму управління кредитним ризиком (суть цього принципу полягає у тому, що кожен банк має особливості ведення кредитної діяльності, тому банк має створювати свої методи, механізми управління кредитним ризиком, які залежать від специфіки його діяльності);

– пріоритетність (характеризується тим, що стратегія управління кредитним ризиком, що визначається банком, повинна визначати пріоритетні напрями ефективного управління ризиками);

– документування (суть цього принципу полягає у обов'язковому написанні та реєстрації всіх етапів управління кредитним ризиком);

– резервування (кредитний ризик визначається невизначеністю і може призвести як до значних збитків, так і до прибутку, тому банк повинен за рахунок вільних коштів створювати резерви під ризики кредитних операцій, які в разі настання ризикової події можуть бути використані для покриття збитків);

– самоконтроль (контроль кредитного процесу відбувається з підтримкою різних методів та повсякденної діяльності кредитних відділів банків; основною метою принципу є постійний оперативний контроль рівня кредитних ризиків, що має здійснюватись висококваліфікованими менеджерами банку);

– ефективність (система принципів управління кредитним ризиком має постійно вдосконалюватися банком і прагнути найвищого рівня ефективності управління ризиками) [25].

Відповідно до Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах суб'єктами системи управління ризиками банку є:

– рада банку;

– комітет ради банку з управління ризиками (за наявності);

– правління банку;

– кредитний комітет правління банку;

– комітет правління банку з управління активами та пасивами;

– інші колегіальні органи банку;

– підрозділ внутрішнього аудиту;

–підрозділ з управління ризиками та головний ризик-менеджер [26].

Політика банку щодо управління кредитним ризиком формується відповідно до прийнятої банком кредитної політики. Її основними складовими є визначення оптимальної процентної ставки, постійний моніторинг позик, комплексний аналіз платоспроможності позичальника, делегування повноважень щодо прийняття рішень про погодження кредиту [21].

Для розкриття змісту та важливих характеристик кредитного ризику розглянемо функції суб’єктів управління:

– адаптивно-пізнавальна, допомагає сприймати ризикову ситуацію суб’єктами управління ризиком на основі отриманого досвіду;

– захисна, підштовхує суб’єкта до захисту об’єкта від негативних наслідків, спричинених ризиковою подією;

– інноваційна, стимулює до виявлення нетрадиційних рішень проблем;

– перерозподільна, полягає у переміщенні грошових коштів від комерційних банків, з недостатньо ефективним контролем за кредитним ризиком, до тих, які успішно ним управляють;

– регулятивна, полягає у подоланні перешкод у процесі ліквідації наслідків дії такого ризику;

– стимулююча, дозволяє стимулювати аналітичні, оперативні, інноваційні властивості управління для отримання додаткового доходу [33].

Будь-який процес в діяльності найрізноманітніших установ можна покращити, але головною умовою його вдосконалення є встановлення та дотримання певних принципів. Якщо розглядати діяльність банку та такий процес, як управління кредитними ризиками, то можна виокремити такі принципи, які повинні дотримуватись, для його вдосконалення [15]:

- цілеспрямованість. Даний принцип полягає у визначенні самих цілей управління кредитними ризиками, які можуть змінюватись у відповідності до видів діяльності;
- послідовність. Його завдання – дотримання певної послідовності. Для управління кредитними ризиками це: послідовність у зборі інформації та її систематизації, плануванні такої діяльності, а також звичайно аналізі її результатів, регулюванні та стимулюванні до збільшення прибутків й зменшення ризиків;
- системність. Управління кредитними ризиками розглядається, як система в якій наявний вхід, вихід, а також набір деяких елементів і це все має досить тісний взаємозв’язок, а тому і взаємодію;
- узгодженість, що забезпечує узгодженість цілей, результатів їх діяльності та шляхів, способів їх досягнення. Даний принцип визначає, що рішення в даній справі – кредитних ризиків не мають суперечити одне одному;
- єдність стратегії управління кредитними ризиками зі стратегією банку в загалом, а тому управлінські рішення мають бути спрямовані на стратегічні цілі банку та їх досягнення;

- динамічність. Даний принцип реалізується в умовах вчасної чіткої реакції менеджерів на будь-яку зміну параметрів діяльності банку, чи то у внутрішньому середовищі, чи то у зовнішньому середовищі;
- єдності теорії та практики реалізується за умови, що всі методи, форми й інструменти управління кредитними ризиками є науково обґрунтованими, а управлінські рішення – логічними, а також спрямованими на розв'язання чи виконання певних конкретних завдань на практиці;
- розподіл функцій. Насамперед, він вбачає закріплення певних функцій управління кредитними ризиками за кожним відповідальним працівником банку, а тому кожен несе персональну відповідальність;
- надійність. Даний принцип полягає у створенні відповідних умов, за яких управління кредитними ризиками здійснювались би без перерви, а тому це забезпечуватиме безпечне функціонування банку на даний момент та в найближчому майбутньому.

Отож, знаючи дані принципи та дотримуючись їх процес управління кредитними ризиками обов'язково вдосконалиться. Проте для його вдосконалення також вкрай необхідне виконання основних управлінських функцій. Кльоба Л.Г. визначає наступні основні чотири функції, а саме: планування, організування, мотивування. Їх виконання – це фундамент існування банку та можливості реалізації процесу кредитування, однак якщо підійти до них з більшою відповідальністю та усвідомленістю управлінських дій, без заперечень можливо вдосконалити існуючий процес управління кредитними ризиками [15].

Перша функція з управління кредитними ризиками – це планування. Вона полягає в розробці певних визначених заходів та завдань для виконання самої стратегії банку стосовно даного процесу, а також досягнення поставлених цілей у сфері кредитування. Планування поділяють за часовими межами, тобто плани, що розраховані на малий, середній та великий проміжки часу. Найуживанішим в процесі управління кредитними ризиками є оперативне планування, яке призначене на короткий період та за

допомогою якого стає можливим отримання бажаних параметрів (кількісні та якісні показники оцінювання ризиків).

Друга важлива функція – це організаційна побудова. Вона закріплює повноваження, відповідальність, завдання та обов'язки співробітників. Саме організування управління кредитними ризиками поділяється на три категорії: повноваження, відповідальність та делегування.

Повноваження полягає в тому, що керівники мають спрямовувати зусилля співробітників на досягнення встановлених завдань. Потрібно зауважити, що вірним буде рішення надавати повноваження, а точніше їх делегувати, не бажаному співробітнику, а відповідній посаді.

Відповідальність полягає у зобов'язанні виконання визначених завдань управління кредитними ризиками, а також забезпечувати й підтримувати їх позитивне виконання.

Основним процесом в управлінні кредитними ризиками є делегування. Тому в даних рішеннях керівник має бути досить зосередженим, мати повну картину щодо реалізації того чи іншого доручення, а також об'єктивно та розсудливо користуватись даним процесом – делегуванням. Під цим розуміється передача певних завдань та відповідних повноважень особі, яка бере на себе відповідальність за їх виконання.

Організування трактується, як формування керуючої системи, тобто керівників, їх навчання та розподіл, а також налагодження достатньої взаємодії між працівниками.

Організування – є досить важливою функцією, адже від її вірного впровадження залежить майже весь процес управління кредитними ризиками, а тому необхідно визначити основні елементи, які вирішує дана функція і тоді, на основі аналізу ефективності кожного з елементів, можна впроваджувати конструктивні зміни, використовувати більш нові методи й тим самим вдосконалювати процес управління кредитними ризиками. Етапи організування управління ризиками банку зображено на рисунку 1.3.

Рисунок 1.3 – Етапи організування управління ризиками банку

Джерело [15]

Третя функція – контролювання. Вона необхідна для вирішення відхилень, розбіжності в показниках, що виникають в процесі роботи. Вона виконується за допомогою перевірок фактичних результатів; зіставлення показників, які заплановані та які є наразі; визначення причин відхилень, а також аналізування до яких наслідків це може призвести; вживання спеціальних заходів для покращення роботи, а в решті-решт її результативності.

Четверта функція – мотивування. Для вдосконалення та покращення процесу управління кредитними ризиками вона є вкрай необхідна, оскільки результатами її використання є підвищення ефективності роботи працівників. Саме на співробітниках акцентується увага, оскільки кредитні ризики пов'язані не лише з умовами кредитування, позичальником, а й працівниками банку, які через низьку ефективність можуть підвищувати кредитні ризики та навіть бути фактором їх створення.

Важливою є послідовність управління кредитним ризиком:

– ідентифікація кредитного ризику, необхідно визначити ризики в різних видах діяльності та створити портфель ризиків;

– якісна та кількісна оцінка ризику, потрібно розробити методику розрахунку рівня ризику на основі визначення причин неможливості або небажання повернути кредитні кошти та визначити способи, за допомогою яких можна знизити ці ризики;

– планування ризиків як складова частина стратегії банку;

– обмеження ризику;

– встановлення системи процедур, призначених для підтримки певного рівня ризику.

Таким чином, для управління кредитним ризиком важливим є створення механізму ідентифікації ризиків, аналіз та розрахунок значення факторів ризику, моніторинг поточного стану позичальника та контроль угоди.

Основою даного механізму є розподіл повноважень і відповідальності між керівництвом банку та колегіальними органами.

Спочатку кредитний аналітик аналізує фінансовий стан позичальника і приймає позитивне або негативне рішення про видачу кредиту. Далі Департамент ризиків використовує власну методику і готує висновок про оцінку і розрахунок можливого значення кредитного ризику, розробляє пропозиції з страхування та хеджування даної угоди. Потім Кредитний

комітет виносить рішення про видачу кредиту і встановлює розмір ліміту кредитного ризику на позичальника [11, с. 95].

Розглянемо основні методи управління кредитним ризиком, які конкретизуються Н. Ситник [25] (рисунок 1.4):

– метод диверсифікації, суть полягає у розподілі кредитного портфеля серед широкого кола позичальників, що відрізняються один від одного як за характеристиками (розмір капіталу, форма власності), так і за умовами функціонування (галузь економіки, географічний регіон);

– обмеження (лімітування), полягає у встановленні максимально допустимого розміру кредитів, що видаються, що дозволяє обмежити ризик;

– страхування, ефективна система зниження впливу кредитних ризиків, що включає такі варіанти: самострахування, яке активно здійснювалося за рахунок формування та використання резервів за кредитними операціями, та страхування, при якому страхувальник, сплачуючи страхову премію, передбачає за себе або третю особу у разі настання події, визначеної договором, розмір виплати страховика, який зберігає за собою певний розмір відповідальності;

– утворення резерву на відшкодування імовірних збитків за кредитними операціями банків як метод управління кредитним ризиком полягає в акумулюванні частини коштів, які надалі будуть спрямовані на відшкодування неповернених кредитів;

– види забезпечення кредиту (засоби убезпечення виконання кредитних зобов'язань) - це спеціальні кошти, які не мають загального значення і призначені за згодою сторін чи порядку, встановленому законодавством (порука, гарантія, неустойка (штраф, відсотки), застава);

– відповідність економічним нормативам НБУ (Н7, Н8, Н9).

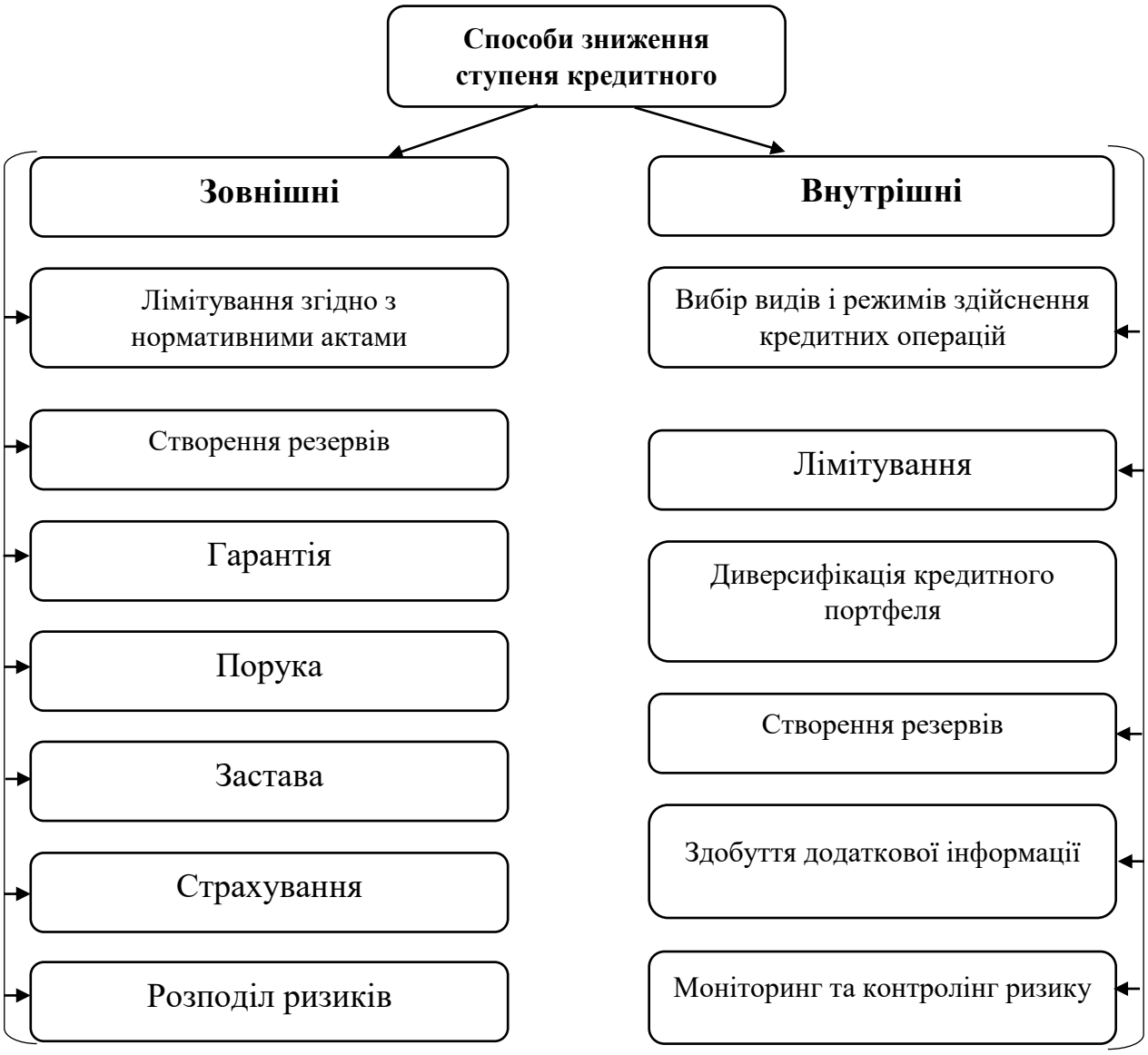

Рисунок 1.4 – Способи зниження ступеня кредитного ризику

Джерело [2, с. 195]

Для того, щоб зменшити банківські ризики, НБУ встановив нормативи кредитного ризику, якщо їх не дотримуватись, це призведе до фінансових ускладень у фінансовій діяльності банку. До них належать нормативи Н7, Н8, Н9.

Н7 – норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента. Він визначається як співвідношення суми всіх вимог банку до цього контрагента та всіх позабалансових зобов’язань, виданих банком щодо

цього контрагента (групи пов’язаних контрагентів) до регулятивного капіталу банку. Ціллю даного нормативу є обмеження кредитного ризику, що виникає внаслідок невиконання окремими контрагентами своїх зобов’язань. Його значення не повинно перевищувати 25%.

Н8 – норматив великих кредитних ризиків. Його розраховують як співвідношення суми всіх великих кредитних ризиків, наданих банком щодо всіх контрагентів, враховуючи всі позабалансові зобов’язання, які видані банком щодо цих контрагентів, до регулятивного капіталу банку. Метою є обмеження концентрації кредитного ризику за окремим контрагентом або групою пов’язаних контрагентів. Значення даного нормативу не повинно перевищувати восьмикратний розмір регулятивного капіталу банку.

Н9 – норматив максимального розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих одному інсайдеру. Визначається як співвідношення суми всіх зобов’язань цього інсайдера (групи пов’язаних інсайдерів) перед банком і всіх позабалансових зобов’язань, виданих банком щодо цього інсайдера, і статутного капіталу банку. Метою є обмеження ризику, який виникає під час здійснення операцій з інсайдерами, що може призвести до прямого або непрямого впливу на діяльність банку. Значення не повинно перевищувати 25% [12].

2 Аналітичні аспекти управління кредитним ризиком банків в Україні

2.1 Аналіз діяльності українських банків на ринку кредитування за 2017-2021 роки

В умовах сучасної ринкової економіки кредити є невід'ємною частиною економічної системи та важливою частиною взаємовідносин між суб'єктами та економічних відносин. Від того, наскільки банк виконує свою кредитну функцію, значною мірою залежить економічний стан регіону, який обслуговує банк. Банківські позики сприяють виникненню нових підприємств, збільшенню зайнятості, будівництву соціально-культурних об'єктів, забезпеченню економічної стабільності.

На рисунку 2.1 показано обсяг наданих кредитів клієнтам і активів українських банків протягом 2017-2021 років. З даних, представлених на рисунку можна зробити висновки, що обсяг активів стабільно зростає, натомість кількість наданих кредитів суттєво зменшилась у 2019-2020 роках внаслідок кризи, спричиненої пандемією COVID-19. Рівень кредитування зріс у 2021 році, але не досяг докризового рівня.

Розглянемо динаміку кредитних портфелів українських банків у 2017 – 2021 роках за суб'єктами кредитування (таблиця 2.1). Значно зросла кількість кредитів, наданих органам державної влади, з 1517 млн грн у 2017 до 26973 млн грн, що у 15,8 разів більше. Об'єм кредитів, наданих небанківським фінансовим установам, також зростав протягом усього періоду, що аналізується, з 42 до 228 млн грн.

Кредитування юридичних і фізичних осіб скоротились у 2020 році, пандемія призвела до зниження попиту на деякі товари та послуги, а жорсткі карантинні обмеження, запроваджені навесні, значно знизили активність у деяких галузях економіки.

Рисунок 2.1 – Обсяг наданих кредитів 2017 -2021 рр.

Складено автором на основі джерела [24]

Також перешкодами для відновлення корпоративних кредитів є низька платоспроможність і платіжна дисципліна позичальників, повільні темпи відновлення реального сектору економіки України [40]. У 2021 році було видано 795513 млн грн. кредитів юридичним особам, що на 7,97% менше, ніж у 2017 році (864412 млн грн).

Таблиця 2.1 – Кредитний портфель банків України за 2017- 2021 роки в розрізі суб'єктів кредитування

Показник	Рік					Відхилення 2021 до 2017	
	2017	2018	2019	2020	2021	абсол.	%
кредити, що надані органам державної влади	1517	2865	474	11641	26973	25456	131,7
кредити юридичних осіб	864412	919071	821936	749335	795513	-68899	-7,97
кредити фізичних осіб	170774	196859	206737	199561	242633	71859	42,08
кредити, надані небанківським фінансовим установам	42	66	33	60	228	186	442,86
кредити надані клієнтам	1036745	1118860	1033430	960597	1065347	28602	2,76

Складено автором на основі джерела [24]

Зменшення кредитування фізичних осіб у 2020 році відбулось в основному через негативний вплив кризи COVID-19, зниження попиту на товари тривалого користування, подорожі та розваги. На відміну від кредитів для юридичних осіб, у 2021 роздрібне кредитування перевищило показники докризових років, сума складає 242633 млн грн проти 170774 млн грн, зростання обсягу даного виду кредитування становило 42,08%.

В результаті аналізу даних виявлено, що загальна сума позик, наданих клієнтам протягом 2017-2021 років була нестабільною, не мала тенденцій тільки до зниження або зростання. Максимальне значення було досягнуто у 2018 році - 1118860 млн грн, а найменше у 2020 році – 960597 млн грн через нестабільну економічну ситуацію в країні внаслідок кризи спричиненою COVID-19. Пропонуємо проаналізувати більш детально склад та структуру кредитного портфеля банків (таблиця 2.2).

Таблиця 2.2 – Склад та структура кредитного портфеля вітчизняних банків за суб'єктами кредитування у 2019-2021 роках

Показник	2017		2018		2019		2020		2021	
	сума, млн грн.	Питома вага %	сума, млн грн.	Питома вага %	сума, млн грн.	Питома вага %	сума, млн грн.	Питома вага %	сума, млн грн.	Питома вага %
кредити, що надані органам державної влади	1517	0,15	2865	0,26	4724	0,46	11641	1,21	26973	2,53
кредити юридичних осіб	864412	83,38	919071	82,14	821936	79,54	749335	78,01	795513	74,67
кредити фізичних осіб	170774	16,47	196859	17,6	206737	20	199561	20,78	242633	22,78
кредити, надані небанківським фінансовим установам	42	0,004	66	0,006	33	0,003	60	0,006	228	0,02
кредити надані клієнтам	1036745	100	1118860	100	1033430	100	960597	100	1065347	100

Складено автором на основі джерела [24]

За період, що аналізується, найбільшу частку займають кредити для юридичних осіб, а саме у 2017 році це 83,38% від усіх кредитів, у 2018 - 82,14%, у 2019 - 79,54%, у 2020 - 78,01% і 74,67% у 2021 році. За цей період можемо спостерігати тенденцію до зменшення частки цього типу кредитів. Натомість частка кредитів фізичних осіб збільшилась з 16,47% у 2017 році до 22,78% у 2021. Незначним чином змінилась частка кредитів, наданих небанківським фінансовим установам у кредитному портфелі українських банків.

Для того, щоб мінімізувати кредитний ризик, банки повинні дотримуватись економічних нормативів НБУ. За даними, що відображаються на рисунку 2.2 можна побачити, що протягом усього терміну, що аналізується, норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7) не перевищував 25%, що є нормативним значенням. Максимальне значення було досягнуто у 2017 році – 20,29%, наступного року він зменшився до 19,83% і надалі зберіг цю тенденцію.

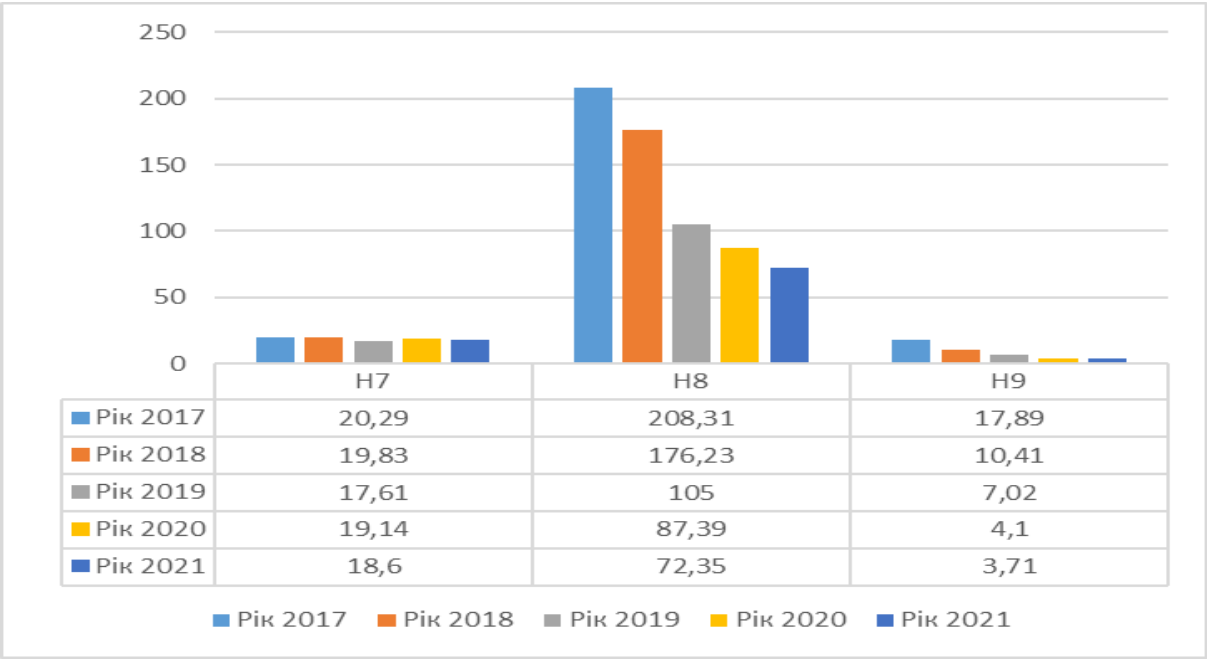

	Н7	Н8	Н9
Рік 2017	20,29	208,31	17,89
Рік 2018	19,83	176,23	10,41
Рік 2019	17,61	105	7,02
Рік 2020	19,14	87,39	4,1
Рік 2021	18,6	72,35	3,71

Рисунок 2.2 – Нормативи розрахунку кредитного ризику банку в Україні, 2017-2021 рр., %

Складено автором на основі джерела [24]

Показники Н8 (норматив великих кредитних ризиків), чий норматив не повинен перевищувати восьмикратний розмір регулятивного капіталу банку складає, і Н9 (норматив максимального розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих одному інсайдеру), який не повинен перевищувати 25%, також мали тенденцію до зниження. Максимум показник Н8 був зафіксований у 2017 році зі значенням 208,31%, за п’ять років він знизився до 72,35%. Показник Н9 знизився у 4,8 рази зі значення 17,89% до 3,71% Якщо підсумувати, за вказаний період банки дотримувались економічних нормативів НБУ.

Один з найважливіших показників виникнення кредитного ризику у діяльності банків — це якість кредитного портфеля банку. Кредитний ризик для кредиторів виникає, якщо кредитоспроможність клієнта та надане забезпечення не оцінюються належним чином. Кредитний ризик безпосередньо пов'язаний з діяльністю позичальника. Банки не завжди контролюють, що роблять клієнти після отримання кредиту. Позичальники можуть займатися діяльністю, що підвищує ризик неплатоспроможності, або намагатися приховати свої інвестиційні доходи, щоб не погасити кредитні зобов'язання. Результат – скорочення обсягів кредитування та встановлення високих процентних ставок.

Для того, щоб оцінити ефективність кредитування, важливо визначити якість кредитного портфелю шляхом підрахунку кількості непрацюючих кредитів (NPL). Кількість непрацюючих кредитів банків є одним із ключових показників для вимірювання кредитного ризику, який використовується для аналізу найбільшими країнами світу [36].

Протягом усього періоду, що аналізується спостерігається зменшення частки непрацюючих кредитів. Частка непрацюючих кредитів у банках на кінець 2017 року, якщо порівнювати з 2020 роком, знизилася з 54,54% до 41%. За чотири роки частка непрацюючих кредитів зменшилась на 13,54%. У 2021 році, оскільки банки списують зарезервовані непрацездатні кредити та збільшують обсяги кредитування, частка проблемних кредитів знизиться

найбільше за останні роки. У 2021 році це значення зменшилось до 30,02% (рисунок 2.3). Поточний показник є найкращим результатом з початку 2017 року, відколи обсяг NPL почав визначатись за оновленою методологією.

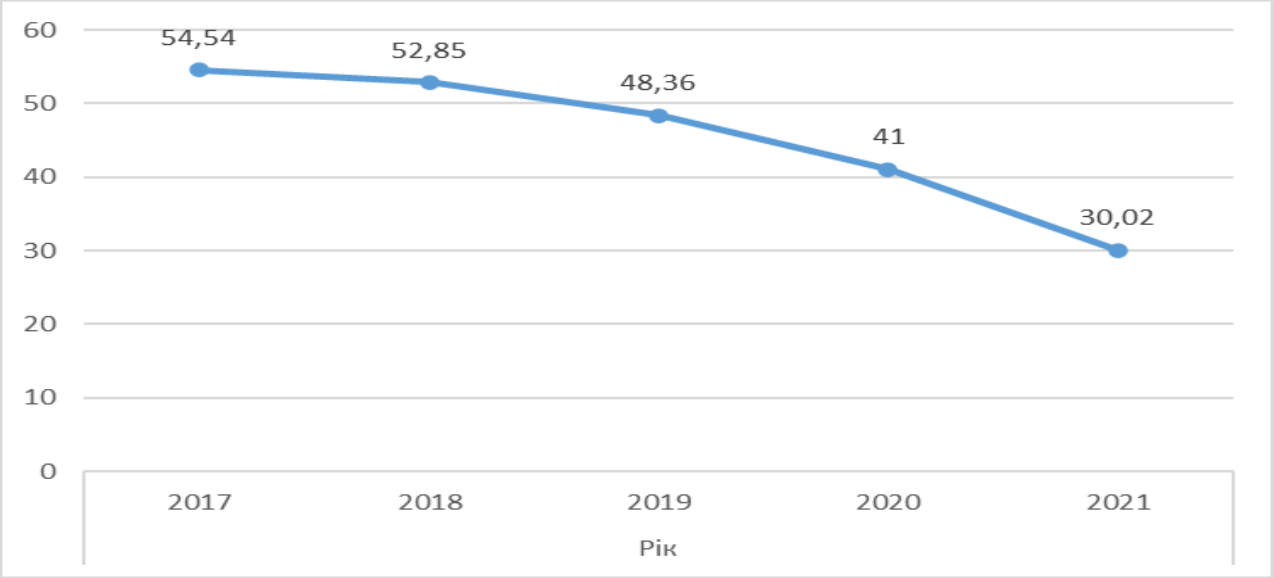

Рисунок 2.3 – Частка непрацюючих кредитів, %

Складено автором на основі джерела [24]

Основна частина непрацюючих кредитів зосереджена у державних банках протягом усіх років, що аналізуються (таблиця 2.3). Банки іноземних банківських груп (до яких належить АТ «УКРСИББАНК») та банки з приватним капіталом скоротили частку непрацюючих кредитів за п’ять років у 2,3 та 2,55 рази.

Таблиця 2.3 – Кількість непрацюючих кредитів українських банків

У відсотках

Вид банку	2017	2018	2019	2020	2021
банки з державною часткою	71,12	67,92	63,52	57,41	47,08
банки іноземних банківських груп	41,01	38,50	32,51	27,86	17,82
з приватним капіталом	24,08	23,01	18,57	14,56	9,43

Складено автором на основі джерела [24]

Виходячи з проведених досліджень, можна стверджувати, що рівень кредитного ризику у вітчизняному банківському секторі залишається високим, що негативно впливає на стабільність усієї банківської системи та функціонування економіки країни в цілому. Тому банки повинні бути більш активними у вирішенні проблем з непрацюючими кредитами, одночасно оптимізуючи кредитний ризик за допомогою таких механізмів, як реструктуризація боргу та списання.

2.2 Характеристика та аналіз діяльності АТ «УКРСИББАНК» у 2019-2021 роках

АТ «УКРСИББАНК» є одним із найпотужніших банків з іноземним капіталом, що працюють на вітчизняному банківському ринку. Банк розпочав свою роботу в Україні з 1990 року і з того часу пропонує своїм клієнтам якісне фінансове обслуговування у найкращих європейських фінансових традиціях. 60% акцій банку належать одній з найбільших у світі фінансових Груп BNP Paribas, 40% – ЄБРР [28].

Дана фінансова група є європейським лідером на світовому ринку банківських та фінансових послуг із майже 200-річною історією, про що свідчать численні нагороди та перші позиції у різноманітних світових рейтингах. У 2020 році міжнародне фінансове видання Euromoney визнало BNP Paribas «Кращим світовим банком для корпоративного бізнесу» та «Найкращим банком у світі з фінансової інклюзії».

Того ж року фінансову групу визнано кращим роботодавцем у Європі із проходженням сертифікації у семи країнах: Бельгії, Франції, Італії, Люксембурзі, Польщі, Україні та Туреччині, це вже сьома перемога підряд.

У 2020-му році BNP Paribas стала найкращим французьким банком та третім банком у світі в списку «100 глобальних найбільш стійких корпорацій» за підсумками рейтингу видання Corporate Knights.

Слоган банку звучить: «Банк для світу, що змінюється. Ми прагнемо зробити фінансове життя наших клієнтів успішним, безпечним і простим. Нам довіряють».

Варто зазначити, що фінансова група BNP Paribas спроможна визначити й розуміти зміни, які впливають на життя клієнтів, суспільство загалом, здатна перетворювати їх на можливості для росту, використовуючи передові технології заради кращого майбутнього [28].

Крім високих позицій фінансової групи BNP Paribas у світових рейтингах, вона обіймає також і лідируючі позиції у фінансових рейтингах в Україні (додаток А), надаючи послуги міжнародного рівня та пропонуючи пакетні пропозиції й комплексні рішення, покращуючи та спрощуючи процеси, а також забезпечуючи міжнародний супровід своїм клієнтам у країнах присутності групи BNP Paribas.

Основною діяльністю банку є проведення комерційних банківських операцій та обслуговування фізичних осіб в Україні. Банк здійснює свою діяльність відповідно до ліцензій, виданих Національним банком України (з березня 1990 року), Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку та Міністерством фінансів України (з 2012 року). Також Банк є учасником Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (свідоцтво № 86 від 02.11.2012)

Банк є членом таких об’єднань, як:

– Visa International Services Association;

– Асоціація «Українська Національна Група Членів та Користувачів СВІФТ «УкрСВІФТ»;

– Асоціація «Українські Фондові Торговці» (АУФТ);

– Асоціація «Фондове Партнерство» (АФП);

– Асоціація українських банків;

– Всеукраїнська громадська організація «Асоціація платників податків України»;

– Європейська Бізнес Асоціація;

– Перша фондова торгівельна система;

– Професійна асоціація реєстраторів і депозитаріїв (ПАРД);

– Українська міжбанківська Асоціація членів платіжних систем «ЕМА»;

– Українська національна іпотечна Асоціація;

– Фондова біржа «Перспектива» [20].

При цьому банк не здійснює спільної діяльності з іншими підприємствами, установами чи організаціями.

Відповідно до чинних вимог до капіталу, встановлених Національним банком України, АТ «УКРСИББАНК» повинен утримувати мінімальний рівень регулятивного капіталу у сумі 200 млн гривень (норматив Н1), а відношення регулятивного капіталу до обсягу активів, зважених на норматив достатності капіталу на рівні, вищим за мінімально допустиме значення 10% (норматив Н2) [3]. У 2019-2021 рр. банк дотримувався встановлених нормативів. Станом на 31 грудня 2021 року банк має 251 безбалансове відділення (31 грудня 2020 року: 271 безбалансове відділення). Банк не має представництв та інших відокремлених підрозділів.

Банк прагне підтримувати стабільну базу фінансування, що складається в основному з міжбанківської заборгованості, депозитів корпоративних клієнтів і фізичних осіб, а також боргових цінних паперів, і інвестує в диверсифікований портфель ліквідних активів, щоб він міг задовольнити непередбачені потреби в ліквідності своєчасно та без ускладнень.

Управління ліквідністю АТ «УКРСИББАНК» передбачає аналіз рівня ліквідних активів, необхідних для погашення боргів на момент погашення, забезпечення доступу до різних джерел фінансування, формування планів у разі виникнення проблем з фінансуванням та моніторинг відповідності показників ліквідності балансу нормативним вимогам.

Рейтинг АТ «УКРСИББАНК» у в рейтингу стійкості банків за даними Мінфін становив у 2019 році 4,43, у 2020 році 4,01 і у 2021 році 3,85. Банк займає стійку позицію а ринку України і входить в п’ятірку найкращих банків України [30].

Активи та зобов'язання в іноземній валюті під час первісного визнання перераховуються в національну валюту по курсу Національного банку України на момент складання балансу. Переоцінка або перерахунок активів та зобов'язань веде до зменшення або збільшення власного капіталу на АТ «УКРСИББАНК».

Пропонуємо провести аналіз активів АТ «УКРСИББАНК». На основі аналізу таблиці 2.4, ми бачимо, що загальна сума активів АТ «УКРСИББАНК» зросла протягом 2019-2021 років.

У 2020 році сума активів збільшилась на 35,68%, у 2021 на 8,22%. З 2019 до 2021 року банк збільшив суму своїх активів з 53 299 096 тис. грн до 78 259 835 тис. грн. Таке зростання відбулося за рахунок грошових коштів, кредитів та заборгованості клієнтів. Хоча в період 2020 року спостерігалося зменшення активності по кредитах у зв’язку з пандемією, проте станом на 2021 ми можемо спостерігати позитивні зміни, що свідчать про пожвавлення діяльності АТ «УКРСИББАНК».

Банк спочатку збільшив кількість коштів в інших банках з 10 141 451 тис. грн у 2019 році до 23 502 763 тис. грн у 2020, а далі скоротив цю суму до 2 413 234 тис. грн у 2021 році. Також зменшився об’єм інших фінансових активів з 288 175 тис. грн у 2019 році до 237 467 тис. грн у 2021. За аналізований період ніяк не змінились показники інвестицій в асоційовані та дочірні компанії та інвестиційної нерухомості.

Сума відстроченого податкового активу зростала протягом усього періоду, що аналізується. З 2019 року до 2020 сума 82 615 тис. грн збільшилась на 18,06%, наступного року збільшення було на 18,47% і сягало 11 5556 тис. грн.

Таблиця 2.4 – Аналіз динаміки активів АТ «УКРСИББАНК» за період 2019-2021 роки

Показник	Роки			Абсолютне відхилення у тис. грн		Відносне відхилення, у %	
	2019	2020	2021	2020 до 2019	2021 до 2020	2020 до 2019	2021 до 2020
Грошові кошти та їх еквіваленти	5326793	6601935	5950535	1275143	-651400	23,94	-9,87
Фінансові активи, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	89389	44365	384986	-45024	340620	-50,37	767,76
Кошти в інших банках	10141451	23502763	2413234	13361312	629871	131,75	2,68
Кредити та заборгованість клієнтів	21371168	21067038	28459815	-304130	7392777	-1,42	35,09
Цінні папери, які обліковуються за амортизованою собівартістю	13264833	18268898	16314469	5004065	-1954430	37,72	-10,7
Інвестиції в асоційовані та дочірні компанії	189	189	189	0	0	0	0
Інвестиційна нерухомість	4	4	4	0	0	0	0
Відстрочений податковий актив	82615	97539	115556	14924	18016	18,06	18,47
Основні засоби та нематеріальні активи	1764547	2053368	2057934	288821	4566	16,37	0,22
Інші фінансові активи	288175	152242	237467	-135933	85224	-47,17	55,98
Інші активи	340842	295703	606249	-45140	310546	-13,24	105,02
Чисті активи, всього	53299096	72315975	78259835	19016879	5943860	35,68	8,22

Складено автором на основі джерела [24]

Розглянемо структуру активів АТ «УКРСИББАНК» в таблиці 2.5. Найбільшу частку у структурі активів АТ «УКРСИББАНК» протягом аналізованого періоду займають кредити та аванси клієнтам.

Таблиця 2.5 – Аналіз складу та структури активів АТ «УКРСИББАНК» за 2019-2021 роки

Показник	Роки			Частка в активах, %			Зміни в структурі	
	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2020/2019	2021/2020
Грошові кошти та їх еквіваленти	5326 793	6601935	5950535	9,99	9,13	7,6	-0,86	-1,53
Фінансові активи, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	89389	44365	384986	0,17	0,06	0,49	-0,11	0,43
Кошти в інших банках	10141451	23502763	24132634	19,03	32,5	30,83	13,47	-1,66
Кредити та заборгованість клієнтів	21371168	21067038	28459815	40,1	29,13	36,37	-10,97	7,23
Цінні папери, які обліковуються за амортизованою собівартістю	13264833	18268898	16314469	24,89	25,26	20,85	0,38	-4,41
Інвестиції в асоційовані та дочірні компанії	189	189	189	0,0003	0,0002	0,0002	-0,001	0
Інвестиційна нерухомість	4	4	4	0,00008	0,000006	0,00005	-0,00074	0,000044
Відстрочений податковий актив	82615	97539	115556	0,16	0,13	0,15	-0,02	0,01
Основні засоби та нематеріальні активи	1764547	2053368	2057934	3,31	2,84	2,63	-0,47	-0,21
Інші фінансові активи	288175	152242	237467	0,54	0,21	0,3	-0,33	0,09
Інші активи	340842	295703	606249	0,64	0,41	0,77	-0,23	0,37
Чисті активи, всього	53299096	72315975	78259835	100	100	100	0	0

Складено автором на основі джерела [24]

Їхня частка складає в середньому 35%, які і є основними активами для досліджуваного банку. Наступними ідуть кошти в інших банках та цінні папери, які обліковуються за амортизованою собівартістю. У 2020 році частка коштів в інших банках збільшилась на 13,47 в.п. і становила 32,5%, далі відбулось невелике зниження до 30,83%. Обсяг частки цінних паперів хоч і займав 24,89% у 2019 році, протягом 2020 і 2021 року зменшився до 20,85%. Частка грошових коштів та їх еквівалентів у 2019 році складала 9,99 %, у 2020 – 9,13% і зменшилась у 2021 році до 7,6%. Основні засоби та нематеріальні активи також зменшились з 3,31% у 2019 році до 2,84%, у 2021 році це значення становило 2,63%. Відстрочений податковий актив, інші активи, інші фінансові активи, інвестиційна нерухомість, інвестиції в асоційовані та дочірні компанії, фінансові активи, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток займали незначну частину в загальній структурі активів банку, їхнє значення не досягало 1%.

Також пропонуємо дослідити інвестиційну діяльність АТ «УКРСИББАНК» за останні 3 роки. Як ми бачимо з даних таблиці 2.6, у 2021 році інвестиційна діяльність щодо інвестицій в цінні папери АТ «УКРСИББАНК» зменшилась на 9% в порівнянні з показником 2020 року.

Таблиця 2.6 – Аналіз інвестиційної діяльності АТ «УКРСИББАНК»

Показник	Рік			Відносне відхилення, %	
	2019	2020	2021	2021/2019	2021/2020
1	2	3	4	5	6
Інвестиції у цінні папери за амортизованою собівартістю:					
Депозитні сертифікати НБУ	8 715 088	10 703 183	8 806 904	101,05	82,28
Облігації внутрішньої державної позики України	2 258 959	3 214 366	4 525 557	200,34	140,79
Боргові цінні папери, випущені іноземними органами державної влади	1 782 095	2 355 239	2 176 124	122,11	92,40
Боргові цінні папери, випущені міжнародними фін. організаціями	632 635	2 131 798	961 354	151,96	45,10
За вирахуванням: Резерву на покриття очікуваних кредитних збитків	-123 944	-135 688	-155 470	125,44	114,58

Кінець таблиці 2.6

1	2	3	4	5	6
Усього інвестицій у цінні папери за амортизованою собівартістю	13 264 833	18 268 898	16 314 469	122,99	89,30
Інвестиції у цінні папери за справедливою вартістю через прибуток або збиток:					
Облігації внутрішньої державної позики України	67 552	39 707	378 801	560,75	953,99
Акції компаній, які не котируються на ринку	1 260	1 260	1 260	100,00	100,00
Усього інвестицій у цінні папери за справедливою вартістю через прибуток або збиток	68 812	40 967	380 061	552,32	927,72
Усього інвестицій у цінні папери	13 333 834	18 309 865	16 694 530	125,20	91,18

Складено автором на основі джерела [34]

Наступним розглянемо аналіз динаміки зобов'язань АТ «УКРСИББАНК» у таблиці 2.7. Ми бачимо, що в загальному зобов'язання АТ «УКРСИББАНК» в 2021 році виросли на 6,99% в порівнянні з 2020, а якщо порівнювати дані 2020 року з показниками 2019, то зростання становило 38,06%.

Основну частину зобов'язань складають кошти клієнтів, а саме у 2019 році 44 355 786 тис. грн з усієї суми зобов'язань 46 520 183 тис. грн, у 2020 році 62 247 489 тис. грн з усіх зобов'язань 64 225 042 тис. грн і 66 124 985 тис. грн з усієї суми зобов'язань 68 714 415. Протягом 2019-2021 років збільшувались резерви за зобов'язаннями, у 2019 році сума становила 310 289 тис. грн, наступного року вона збільшилась на 12,72%, а у 2021 році сягала 436 579 тис. грн. Субординований борг зменшився з 249 348 тис. грн у 2019 році до 0 у 2020 і 2021 роках.

Діяльність АТ «УКРСИББАНК» є ризиковою, адже банк має великі поточні зобов'язання у вигляді коштів клієнтів та залежить від рівня коливання економіки в цілому, проте навіть така значна ризиковість діяльності не вплинула на показники росту досліджуваного банку, які є позитивними на протязі досліджуваного періоду.

Таблиця 2.7 – Зобов’язання АТ «УКРСИББАНК» за 2019-2021 роки

Показник	Роки			Абсолютне відхилення у тис. грн		Відносне відхилення, у %	
	2019	2020	2021	2020 до 2019	2021 до 2020	2020 до 2019	2021 до 2020
Кошти клієнтів	44355786	62247489	66124985	17891703	3877496	40,34	6,23
Фінансові зобов'язання, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	702	4587	12040	3885	7453	553,85	162,48
Інші залучені кошти	3979	2947	2288	-1032	-659	-25,93	-22,35
Зобов’язання щодо поточного податку на прибуток	101876	0	113658	-101876	113658	-100	11365745,5
Резерви за зобов’язаннями	310289	349762	436579	39 473	86818	12,72	24,82
Інші фінансові зобов’язання	1230059	1083417	1604351	-146642	520935	-11,92	48,08
Інші зобов’язання	268145	536841	420514	268696	-116327	100,21	-21,67
Субординований борг	249348	0	0	-249348	0	-100	0
Усього зобов’язань	46520183	64225042	68714415	17704859	4489374	38,06	6,99

Важливу роль відіграє власний капітал банку у покритті його зобов’язань, тому пропонуємо розглянути склад та структуру власного капіталу АТ «УКРСИББАНК», який представлено в таблиці 2.8. Протягом 2019-2021 років в структурі капіталу переважають власні кошти. Частка статутного капіталу у 2019 році становила 74,78%, далі у 2020 ми бачимо зниження на 12,13 в.п., його частка складає 62,65%.В кінці 2021 року вона становить 53,11%, що на 9,54 в.п. менше ніж у 2020 році. Також суттєву частину капіталу займають емісійні різниці, нерозподілений прибуток (непокритий збиток) резервні та інші фонди банку. Якщо у 2019 році частка резервних та інших фондів банку становила всього 3,92%, то у 2021 це значення сягає 23,09%. Частка емісійних різниць зменшилась з 11,97% у 2019 році до 8,5% у 2021. Якщо порівнювати дані 2020 року з даними 2019, то нерозподілений прибуток (непокритий збиток) збільшився на 6,98 в.п. і становив 16,22 %, у 2021 році це значення скоротилось до 15,23%.

Таблиця 2.8 – Аналіз складу та структури власного капіталу АТ «УКРСИББАНК»

Показник	Роки			Частка у власному капіталі,%			Зміни в структурі	
	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2020 до 2019	2021 до 2020
Статутний капітал	5069262	5069262	5069262	74,78	62,65	53,11	-12,13	-9,55
Емісійні різниці	811229	811229	811229	11,97	10,03	8,5	-1,94	-1,53
Резервні та інші фонди банку	265486	891881	2203991	3,92	11,02	23,09	7,11	12,07
Резерви переоцінки	6541	6452	6430	0,096	0,08	0,07	-0,02	-0,01
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	626395	1312110	1454508	9,24	16,22	15,23	6,98	-0,98
Усього власного капіталу	6778913	8090933	9545420	100	100	100	0	0

Складено автором на основі джерела [24]

Отож пропонуємо розглянути фінансові результати діяльності АТ «УКРСИББАНК» за період 2019-2021 роки та дані відобразити у таблиці 2.9.

На основі аналізу фінансових результатів АТ «УКРСИББАНК», ми бачимо, що чистий процентний дохід у 2021 році в порівнянні з 2020 виріс на 11,33%. Проте в порівнянні з показниками 2019 року (4 230 761 тис. грн), чистий процентний дохід у 2021 році навпаки зменшився до 3 727 374 тис. грн. Чистий комісійний дохід зменшився з 1 675 740 тис. грн у 2019 році на 3,85%, але у 2019 збільшився до 1 902 932 тис. грн.

Сума витрат зростала щороку, порівняно 2019 роком, у 2020 році витрати зросли на 8,58% і становили 4 493 486 тис. грн. У 2021 році тенденція збереглась і сума витрат становила вже 4 971 157 тис. грн.

Доходи банку переважають над витратами, з чого ми можемо зробити висновок, що АТ «УКРСИББАНК» є прибутковою установою.

Таблиця 2.9 – Динаміка фінансових результатів АТ «УКРСИББАНК» за 2019-2021 роки

Показник	Роки			Абсолютне відхилення у тис. грн		Відносне відхилення, у %	
	2019	2020	2021	2020 до 2019	2021 до 2020	2020 до 2019	2021 до 2020
Чистий процентний дохід	4230761	3347971	3727374	-882791	379403	-20,87	11,33
Чистий комісійний дохід	1675740	1611162	1902932	-64578	291770	-3,85	18,11
Торговий результат	552872	555820	527338	2947	-28 482	0,53	-5,12
Інші операційні доходи	271738	311533	310165	39795	-1 368	14,64	-0,44
Інші доходи	278686	259983	286157	-18703	26173	-6,71	10,07
Всього доходів	7009798	6086469	6753965	-923329	667496	-13,17	10,97
Відрахування до резервів	339627	451686	515898	112059	64 211	32,99	14,22
Адміністративні та інші операційні витрати	3798971	4041800	4455260	242829	413 460	6,39	10,23
Всього витрат	4138598	4493486	4971157	354888	477671	8,58	10,63
Прибуток до оподаткування	2871200	1592983	1782807	-1278218	189825	-44,52	11,92
Витрати на податок на прибуток	290752	280962	328321	-9790	47359	-3,37	16,86
Прибуток після оподаткування	2580448	1312021	1454486	-1268428	142466	-49,16	10,86

Складено автором на основі джерела [24]

В таблиці 2.10 відображено динаміку адміністративних витрат банку за період, що аналізується.

Як ми бачимо, адміністративні витрати банку в 2021 зросли незважаючи на зменшення його чистого процентного доходу в порівнянні з 2019 роком. Ми бачимо, що по двох роках адміністративні витрати зросли на 12 %, що означає, що банк несе не тільки стабільні витрати, але й збільшує їх у зв’язку з розширенням своєї діяльності.

Таблиця 2.10 – Динаміка адміністративних та операційних витрат АТ «УКРСИББАНК» за період 2019-2021 рр

Показники	2019	2020	2021	Відносне відхилення, %	
				2021/2019	2021/2020
Утримання приміщень та обладнання	-311 619	-331 560	-361 840	116,12	109,13
Оренда	-195 475	-190 290	-111 293	56,93	58,49
Професійні послуги	-123 530	-139 363	-281 069	227,53	201,68
Поштові та телекомунікаційні витрати	-105 040	-114 690	-118 648	112,96	103,45
Рекламні та маркетингові послуги	-80 003	-61 164	-70 189	87,73	114,76
Охорона праці, підбір кадрів, тренінги	-9 913	-35 886	-12 060	121,66	33,61
Витрати на інкасацію	-32 986	-33 017	-31 096	94,27	94,18
Витрати на охорону	-29 424	-32 149	-33 078	112,42	102,89
Виробництво пластикових карток	-37 390	-19 661	-28 919	77,34	147,09
Роялті	-16 485	-17 198	-4 724	28,66	27,47
Податки, крім податку на прибуток	-23 124	-16 471	-17 920	77,50	108,80
Витрати на відрядження	-34 297	-10 527	-6 430	18,75	61,08
Благодійність	-4 550	-8 594	-6 131	134,75	71,34
Судові витрати	-18 962	-8 086	-74 569	393,25	922,20
Інше	-51 704	-55 109	-46 937	90,78	85,17
Усього адміністративних та інших операційних витрат	-1 074 502	-1 073 765	-1 204 903	112,14	112,21

Складено автором на основі джерела [34]

Аналізуючи фінансовий стан АТ «УКРСИББАНК», можна констатувати, що в цілому фінансові показники банку з 2019 по 2021 рік були хорошими. Поточні активи компанії значно збільшилися у 2021 році порівняно з 2020 роком, що говорить про те, що АТ «УКРСИББАНК» може виконати всі свої короткострокові зобов'язання за різних обставин. Також позитивним є зростання коефіцієнтів рентабельності та зменшення заборгованості , що означають те, що в 2021 році банк вийшов на новий рівень і збільшив свою прибутковість.

3 Напрями удосконалення підходів до управління кредитним ризиком банку за матеріалами АТ «УКРСИББАНК»

На сьогоднішній день одним із найважливіших завдань для кожного банку є створення та використання комплексної системи управління ризиками банку. Управління кредитним ризиком здійснюється за рахунок комплексу заходів, пов’язаних із:

– впровадженням культури управління ризиками;

– організацією надійного кредитного процесу;

– підтримкою кредитної адміністрації, достатньої для своєчасного та повного моніторингу та виміру кредитного ризику;

– системою звітності;

– підтримкою необхідного контролю над кредитним ризиком.

В АТ «УКРСИББАНК» створено та забезпечено діяльність системи внутрішньої оцінки кредитного ризику.

Внутрішня оцінка кредитного ризику для клієнтів здійснюється на основі сегментації, а саме:

– корпоративний бізнес

– середній та малий бізнес

– споживче кредитування

Управління кредитним ризиком здійснюється всіма підрозділами, які беруть участь в кредитному процесі. Кінцевим органом прийняття кредитного ризику є Кредитний комітет.

Для ефективного управління ризиками Банк встановлює ліміти за окремими видами ризику в межах прийнятого ризик-апетиту та здійснює регулярний моніторинг відповідності поточної діяльності до затверджених лімітів.

Банк встановлює ліміти концентрації кредитного ризику (максимальний обсяг заборгованості) з урахуванням вимог українського

законодавства, загальних засад Групи та відповідних вимог НБУ стосовно (принаймні):

– одного боржника/контрагента чи групи пов'язаних контрагентів;

– бізнес-ліній та продуктів;

– видів економічної діяльності (галузевої концентрації) та географічних регіонів;

– класів боржників/контрагентів, які визначаються відповідно до вимог Положення № 351;

– видів забезпечення виконання боржниками та контрагентами своїх зобов'язань;

– видів валют;

– залишкового терміну погашення.

Задля цілей належного управління кредитним ризиком банком розроблена політика списань, яка регулює загальні принципи та вимоги щодо своєчасного списання кредитної заборгованості, необхідні для забезпечення високої якості кредитного портфеля Банку та зосередження уваги на основному бізнесі. Політика передбачає три види списання кредитної заборгованості та відповідні критерії списання:

– прощення (анулювання) боргу;

– часткове списання (прощення) боргу;

– списання з обліку.

Для цілей мінімізації кредитного ризику АТ «УКРСИББАНК» використовує класифікацію кредитних ризиків для визначення рейтингів згідно з рівнем ризику настання дефолту. Концептуальна основа класифікації кредитних ризиків банку складається з дванадцяти рейтингів.

Банк використовує рейтинг, присвоєний контрагенту міжнародними рейтинговими агентствами (тобто Fitch, Moody's, S&P), серед яких найнижчий приймається для цілей міжбанківського розкриття інформації. У випадку якщо банк-контрагент знаходиться у державній власності, міжнародний рейтинг коригується до рейтингу країни, у якій зареєстрований

відповідний банк, присвоєного міжнародним рейтинговим агентством. За відсутності міжнародного рейтингу для міжбанківських клієнтів, а також для державних органів, береться до уваги рейтинг країни, присвоєний міжнародним рейтинговим агентством. Для інших клієнтів використовується клієнтський рейтинг Групи BNP Paribas без будь-якого коригування на рейтинг країни.

Для цілей визначення очікуваних кредитних збитків фінансових активів, на які поширюються вимоги зменшення корисності згідно з МСФЗ 9, банк розподіляє фінансові активи на п’ять рівнів ризику, у залежності від якості та ознак дефолту клієнта, з рівнями ризиків АТ «УКРСИББАНК» можна ознайомитись у додатку Б.

Для того, щоб дослідити управління кредитним ризиком АТ «УКРСИББАНК» проаналізуємо динаміку кредитного портфеля банку та частку непрацюючих кредитів. Дані наведено у таблиці 3.1.

Протягом 2019-2021 років розмір кредитного портфеля банку збільшується незважаючи на вплив пандемії Covid 19 на економіку країни. У 2019 році обсяг кредитного портфеля складав 27154769 тис. грн, наступного року він збільшився на 7514204 тис. грн, тобто на 27,67%. Далі темп приросту дещо сповільнився, 3 2021 році обсяг кредитного портфеля становив 43079642 тис. грн, що на 24,26% більше ніж попереднього року.

Збільшення розміру кредитного портфелю призвело до зниження частки непрацюючих кредитів (NPL). Якщо порівнювати дані 2019 і 2020 років, то обсяг непрацюючих кредитів у 2020 році збільшився на 44363 тис. грн, але при цьому їхня частка зменшилась з 6,71% до 5,38%. У 2021 році частка непрацюючих кредитів зменшилась вже за рахунок зменшення їхнього обсягу з 1866699 тис. грн у 2020 році до 740857 тис. грн. і становила 1,71%.

Таблиця 3.1 – Кредитний портфель АТ "УКРСИББАНК" та частка непрацюючих кредитів (NPL)

Показник	Роки			Абсолютне відхилення		Відносне відхилення, %	
	2019	2020	2021	2020 до 2019	2021 до 2020	2020 до 2019	2021 до 2020
Обсяг кред. портфеля, тис. грн.	27154769	34668973	43079642	7514204	8410669	27,67	24,26
Обсяг непрацюючих кредитів (NPL), млн. грн.	1822336	1866699	740857	44363	-1125842	2,43	-60,31
Частка непрацюючих кредитів (NPL), %	6,71	5,38	1,71	-1,33	-3,67	-19,82	-68,22

Складено автором на основі джерела [24]

Станом на 31 грудня 2021 та 2020 років максимальна сума кредитного ризику за кредитами та авансами банкам, без урахування впливу будь-якого забезпечення та інших кредитних покращень, становила 28 459 815 тисяч гривень та 21 067 038 тисяч гривень, відповідно. Динаміка суми кредитного ризику наведена на рисунку 3.1

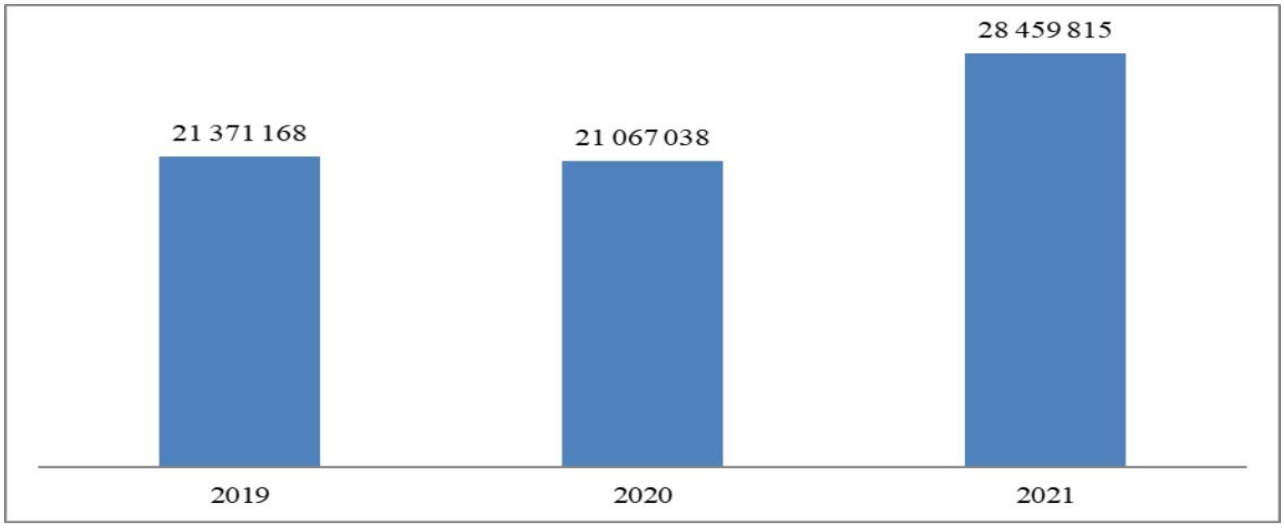

Рисунок 3.1 – Динаміка суми кредитного ризику за кредитами та авансами клієнтам АТ «УКРСИББАНК» за період 2019-2021рр

Складено автором на основі джерела [35]

На основі фінансової звітності банку побудовано рисунок 3.1. За останні 3 роки кількість кредитів, які видано клієнтам низької якості та якості дефолту не відрізняється суттєво. Натомість у 2021 році було видано найбільшу кількість кредитів категорії середньої якості, що свідчить про покращення процесу видачі кредитів населенню.

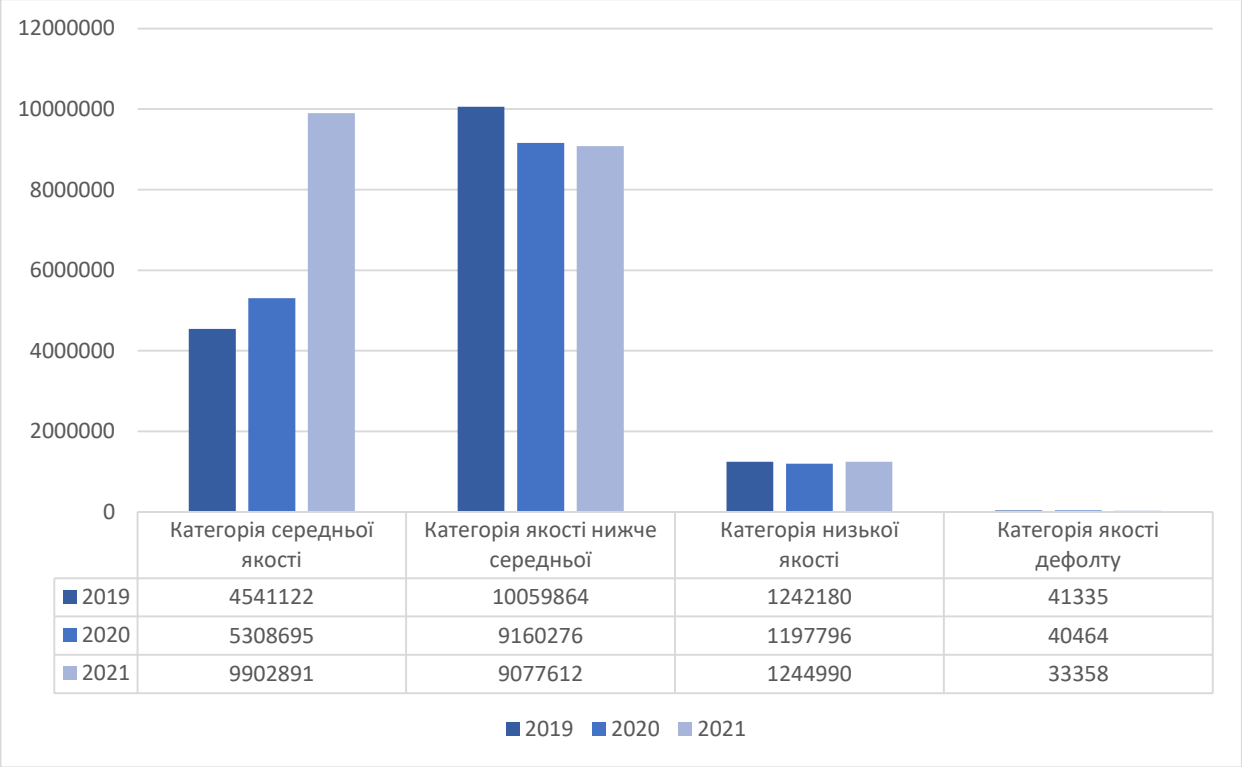

	Категорія середньої якості	Категорія якості нижче середньої	Категорія низької якості	Категорія якості дефолту
2019	4541122	10059864	1242180	41335
2020	5308695	9160276	1197796	40464
2021	9902891	9077612	1244990	33358

Рисунок 3.2 – Розподіл по категоріях кредитів та авансів клієнтам АТ «УКРСИББАНК»

Складено автором на основі джерела [35]

Розглянемо як банк дотримувався економічних нормативів НБУ протягом 2019-2021 років. Н7 – норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента, не має перевищувати 25%, як ми бачимо на рисунку 3.3, у 2019 році виконання даного нормативу майже досягло критичного значення з результатом 24,99%, далі, у 2020 році Н7 становив 19,99% і у 2021 знизився ще на 1,39% до 18,6% .

Дотримання показника Н8 (норматив великих кредитних ризиків) не мало чіткої тенденції до покращення чи погіршення. З 108,57% у 2019 році

ми бачимо збільшення до 233,45% наступного року і подальше зниження до 214,64%. Оскільки Н8 не повинен перевищувати восьмикратний розмір регулятивного капіталу банку, можемо зробити висновок, що цей норматив було дотримано.

Н9 – норматив максимального розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих одному інсайдеру не має перевищувати 25%. В АТ «УКРСИББАНК» спостерігається тенденція до збільшення значення виконання цього нормативу з 8,3% до 11,72%. Протягом усього періоду, що аналізується, АТ «УКРСИББАНК» дотримувався нормативів кредитного ризику.

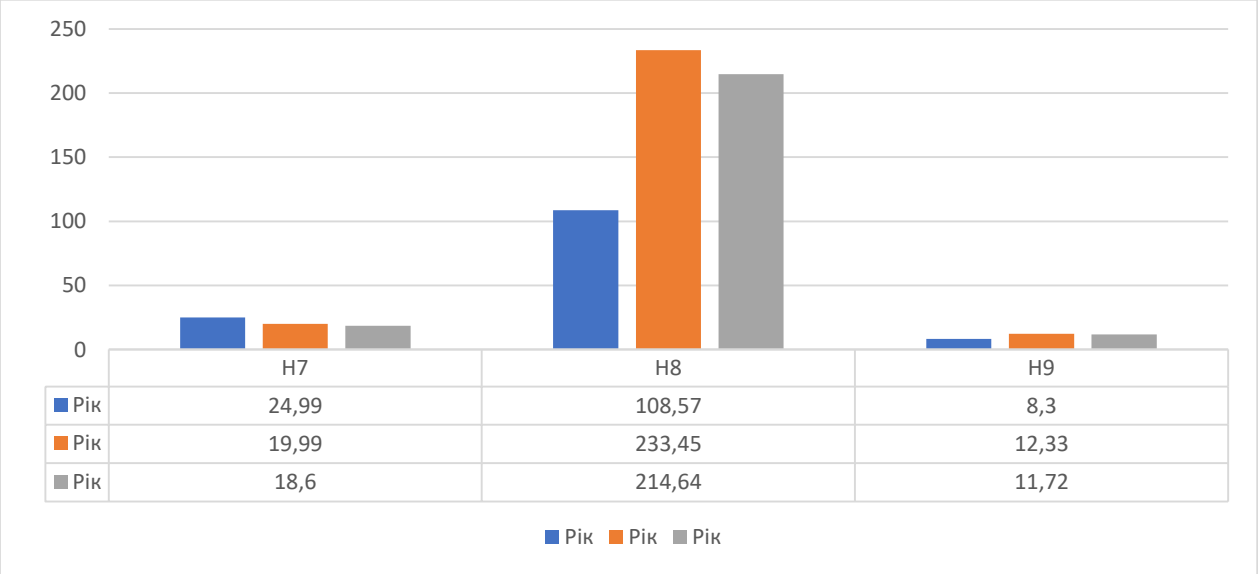

Рисунок 3.3 – Дотримання АТ «УКРСИББАНК» нормативів кредитного ризику 2019-2021 рр., %

Складено автором на основі джерела [24]

Розглянемо структуру кредитного портфеля АТ «УКРСИББАНК» за видами економічної діяльності (додаток В). З інформації, представленій у таблиці ми можемо побачити, що банк активно використовує диверсифікацію у кредитуванні, адже банк надає позики для суб'єктів господарювання, які

займаються практично усіма видами економічної діяльності, а також кредитує фізичних осіб.

Галузями, які банк кредитував найбільше за 2019-2021 роки є: сільське господарство, виробництво харчових продуктів та напоїв, оброблення деревини, складське господарство, телекомунікації, надання фінансових послуг, оптова торгівля, надання фінансових послуг. Якщо порівнювати суми наданих кредитів, то у 2020 році обсяг кредитування половини галузей як і кредитування фізичних осіб зменшився. Причиною є економічна ситуація в країні через наслідки пандемії Covid 19.

У 2021 році суми виданих позик значно зросли, перевершивши навіть показники 2019 року. Наприклад 7145220 тис. грн сума позичена фізичним особам у 2021 для порівняння з показником 2019 року 6527169 тис. грн, що на 9, 47% більше. Кредитування оренди, прокату та лізингу зросли за цей період на 33, 52%, рекламна діяльність на 1222,73%, будівництво споруд на 1403, 76%

Обсяги таких галузей як виробництво гумових і пластмасових виробів, металургійне виробництво, постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря, будівництво споруд, оптова торгівля, складське господарство, комп'ютерне програмування, надання фінансових та інформаційних послуг зростав протягом років, що аналізуються.

Потрібно зауважити, процес, який спрямований на вдосконалення управління кредитними ризиками – має вагому цінність в діяльність банків, оскільки основний вид їх роботи – це надання кредитів та позик, а як ми знаємо дані операції є доволі ризиковані, оскільки при неправильному підході до їх реалізації банк може втрати свою ліквідність, мало того, ще й суттєво знизити платоспроможність й взагалі стати банкрутом.

Сам процес управління кредитними ризиками здійснюється завдяки визначеним принципам, функціям та методам. Якщо їх дотримуватись та правильно застосовувати в процесі управління ризиками – банк підвищить свою фінансову стійкість.

Процес управління кредитним ризиком має вдосконалюватись на основі ґрунтовних досліджень та достатній статистичній базі. Вдосконалення має містити в собі такі основні етапи, як аналіз ринку, вибір методів для процесу управління ризиками, а також реалізацію вибраних методів та їх оцінку (результативність та ефективність).

Обов'язково пам'ятати, що вдосконалення процесу управління кредитним ризиком матиме свої відображення та варіанти в різних країнах, через різний розвиток банків, специфіку їх роботи, економічний стан країни та правові й законодавчі норми, які також регламентують діяльність банків, а в вчасності й надання кредитів. Проте для вдосконалення даного процесу в Україні потрібно звертати увагу, а також використовувати, як теоретичні так і практичні напрацювання й рекомендації науковців, що досліджують та описують процес управління кредитним ризиком в даній країні.

Потрібно наголосити, що кожен процес має свою мету та стратегію реалізації, за допомогою чого приносить бажані результати. Але в цьому аспекті надважливе правильне управління.

Під вдосконаленням саме процесу управління кредитними ризиками мається на увазі спершу збільшити ймовірність захисту від кредитних ризиків, тому на думку Гайдаржийської О. необхідно використовувати спеціальну систему управління кредитним ризиком, яка повинна містити:

– визначення методу оцінки кредитного ризику (не лише попередній аналіз платоспроможності позичальника, який в більшій мірі і визначає кредитний ризик, а й в процесі використання позики);

– аналіз поточної структури кредитного портфеля банку;

– застосування різних методів регулювання кредитного ризику [5].

Звичайно, що в процесі управління кредитним ризиком кожен банк повинен приділяти достатньо уваги саме визначенню методів оцінки ризику кредитування.

Насамперед для банків, що функціонують в Україні, найбільшою проблемою постає контроль та керування якості кредитного портфеля.

Даний аспект також можна виділити та закцентувати на ньому увагу, адже для даного елементу діяльності банків потрібно приділяти більшість часу. Саме кредитний портфель – є одним з ключових критеріїв поліпшення та вдосконалення процесу управління кредитними ризиками, оскільки він вирішує вагомі важливі питання в кредитних ризиках та їх рішення. Насамперед кредитний портфель:

– дає змогу проаналізувати кредитний ринок загалом, а тому допоможе в розробці заходів із залучення й відбору таких кредитних заяв, що будуть найбільш вигідні для того чи іншого банку;

– аналізує фінансовий стан позичальників, що допомагає виявити відсоток на кредитний ризик та ухвалювати рішення про його надання;

– містить в собі аналіз застав й інших видів забезпечення повернення позик, а також організацію роботи з питань управління та ліквідації предметів застав;

– контролює додержання всіх принципів кредитування, а саме забезпечення строковості, цільової спрямованості, платності та його повернення;

– дозволяє моніторити актуальний стан позичальника, цільових ринків, економічної ситуації, тощо. Тобто дозволяє періодично тестувати кредитний ризик, а саме використання наданого кредиту позичальником та можливість його повернення;

– виявляє проблемні кредити і вказує на них, для того, щоб вчасно були прийняті певні заходи щодо ліквідації заборгованості;

– визначає можливість кредитування в умовах ризику, насамперед пов’язаного з економічною кризою [5].

Для вдосконалення процесу управління кредитним ризиком, а також в певній мірі кредитним ризиком портфеля було створено та модифіковано наступні дві моделі: CreditMetrics (автором виступає J. P. Morgan – найбільший за розмірами активів банківський холдинг США) та CreditRisk+

(автором виступає Credit Suisse Financial Products – відомий інвестиційний банк, штаб-квартира якого знаходиться в Швейцарії) [16].

Перша модель – CreditMetrics визначає середнє значення схильності до ризику для всіх періодів часу, а тому не буде змінюватись з часом під впливом саме факторів ринкового ризику. Проте вона також має і деякі недоліки: найбільш суттєвий це то, що в процесі оцінки ймовірності ризику за допомогою всіх інструментів можуть виникнути збитки, а саме під час настання кредитних подій.

Щодо іншої моделі, що полегшить процес управління кредитним ризиком - CreditRisk+, то можна запевнити, що її підхід до оцінки кредитних ризиків, а саме визначення можливості невиплати кредиту позичальником, дає змогу проаналізувати всі фактори, що створюють даний ризик та відповідно до них розробити унікальний, проте ефективний інструмент для того, щоб зменшити та мінімізувати показник кредитного ризику. Також дана модель створена, щоб більш допомогти в обчисленні саме загального рівня витрат і тому звідси випливає її недолік, а саме те, що вона менш точна в аналізі тих причин, що спричиняють дані витрати. Однак CreditRisk+ й справді вдосконалює процес управління кредитними ризиками, адже вона проста у використанні, має найменше вимог до вихідної інформації, вона швидка в аналітичних розрахунках, а це свідчить про її ефективність у практичній частині - вимірюванні кредитного ризику.

Хоч, дані моделі високоефективні, вони допомагають полегшити процес управління кредитними ризиками та кожен банк має пам’ятати про свої можливості, матеріально-технічну базу, наявні ресурси, а тому і відповідно потрібно об’єктивно обирати ті аспекти, що допоможуть полегшити процес управління кредитними ризиками, а не стануть на заваді діяльності закладу, при цьому приносячи великий дискомфорт та проблеми фахівцям, адже в результати, при неправильному виборі кредитний ризик може лише збільшитись. Звичайно, що на даних моделях не закінчуються

шляхи вдосконалення процесів управління кредитними ризиками, а тому потрібно зупинитись та розглянути ще декілька варіантів.

Звичайно, щоб вдосконалити процес управління кредитними ризиками не достатньо розбиратись в кредитному портфелі та застосуванні деяких моделей, що значно полегшують процес кредитування. Насамперед, необхідно дотримуватись визначених спеціалістами етапів управління самим кредитним ризиком, адже якщо їх виконувати, а головне послідовно, то даний процес значно полегшується.

Напевно, одним з найголовніших способів захисту, а тому і поліпшення процесу управління кредитним ризиком є аналіз кредитоспроможності позичальника. Світова практика має безліч методик та систем оцінювання даного аспекту, а тому можна виокремити найуживаніші з них для того, щоб українські банки ознайомились з практикою інших країн та перейняли кращі з них.

Так, в банках Сполучених Штатів Америки використовують правило «5С», яке основане на виборі оптимальних позичальників за такими критеріями, як: характер самого позичальника, його фінансова спроможність, капітал, поточні грошові надходження, його забезпечення та умови договору

Також в активному вжитку так звана методика CAMPARI. Вона базується на визначенні та аналізі наступних чинників: репутація клієнта, здатність до повернення кредиту у повному розмірі, яка ймовірна прибутковість та цільове призначення кредиту, його розмір, а також умови погашення кредиту й забезпечення, страхування ризиків у разі непогашення кредиту

В Англії, наприклад, найпопулярнішою є методика PARTS, яка містить в собі аналіз: цілей кредитування, розмір самого кредиту, механізм його погашення, період, на який надається кредит, а також забезпечення даного кредиту [8, с.13].

Також можна виокремити метод кредитного скорингу. Він застосовується, як для вже наданого кредиту, так і для відбору потенційних позичальників.

Існуюча в Україні практика оцінки кредитоспроможності позичальників комерційних банків не базується на єдиному підході до аналітичної роботи в цій сфері. Кожен комерційний банк має можливість розробити та використовувати власний метод кредитного аналізу. НБУ лише надає рекомендації, які комерційні банки повинні враховувати при створенні власних методик оцінки кредитоспроможності позичальників.

З метою кращого управління кредитними ризиками банки почали активно обмінюватися інформацією про позичальників з кредитними агентствами. Якщо раніше ініціаторами такої співпраці були бюро кредитних історій, то зараз ініціаторами виступають банки, тому що їм потрібна більш повна інформація про позичальника. Це призвело до кращого наповнення кредитних досьє та появи на ринку нових видів інформаційних послуг.

Банкам необхідно якісно і повноцінно ідентифікувати клієнтів, оцінювати фінансовий стан, джерела погашення заборгованості по кредитах і відсоткам, для того, щоб мінімізувати свої ризики [18].

На сьогоднішній день банки України (АТ «УКРСИББАНК» в тому числі) використовують послуги Українського бюро кредитних історій (УБКІ). Ця компанія збирає, зберігає, обробляє та надає кредитні історії. Вона отримує інформацію про позичальників від банків, страхових компаній, лізингових компаній, кредитних спілок та інших фінансових установ.

Задачами бюро є:

– аналізувати кредитну історію, і надавати послуги на основі такого аналізу;

– збирати та надавати дані з державних реєстрів та інших відкритих джерел;

– розробляти та надавати послуги прогнозної аналітики;

– розробити та надати засоби боротьби з шахрайством;

– надання фізичним та юридичним особам власної кредитної історії;

– консультаційні послуги, пов'язані з діяльністю бюро [32].

Банки зазвичай направляють інформацію про стан поточних кредитів (наявні прострочення чи дані про закриття кредиту) до УБКІ раз на місяць. На нашу думку, це недостатньо швидко, до того ж, кожен банк використовує крім рекомендацій НБУ та даних УБКІ власні методи оцінки здатності клієнта до виконання своїх зобов’язань. Тому вважаємо доцільним запропонувати створити в нашій країні єдину систему оцінки кредитоспроможності позичальника, яка оновлюватиметься в режимі реального часу. Складові запропонованої системи оцінки зображено на рисунку 3.4. Завдяки наявності єдиного рейтингу позичальників можна ефективніше управляти кредитним ризиком банку.

Рисунок 3.4 – Складові єдиної системи оцінки кредитоспроможності

Складено автором

Також проаналізувавши кредитну діяльність АТ «УКРСИББАНК» пропонуємо задля покращення управління кредитними ризиками створити окремий відділ, який займатиметься виявленням кредитів, які в подальшому можуть стати непрацюючими. На рисунку 3.5 наочно показаний механізм роботи даного відділу.

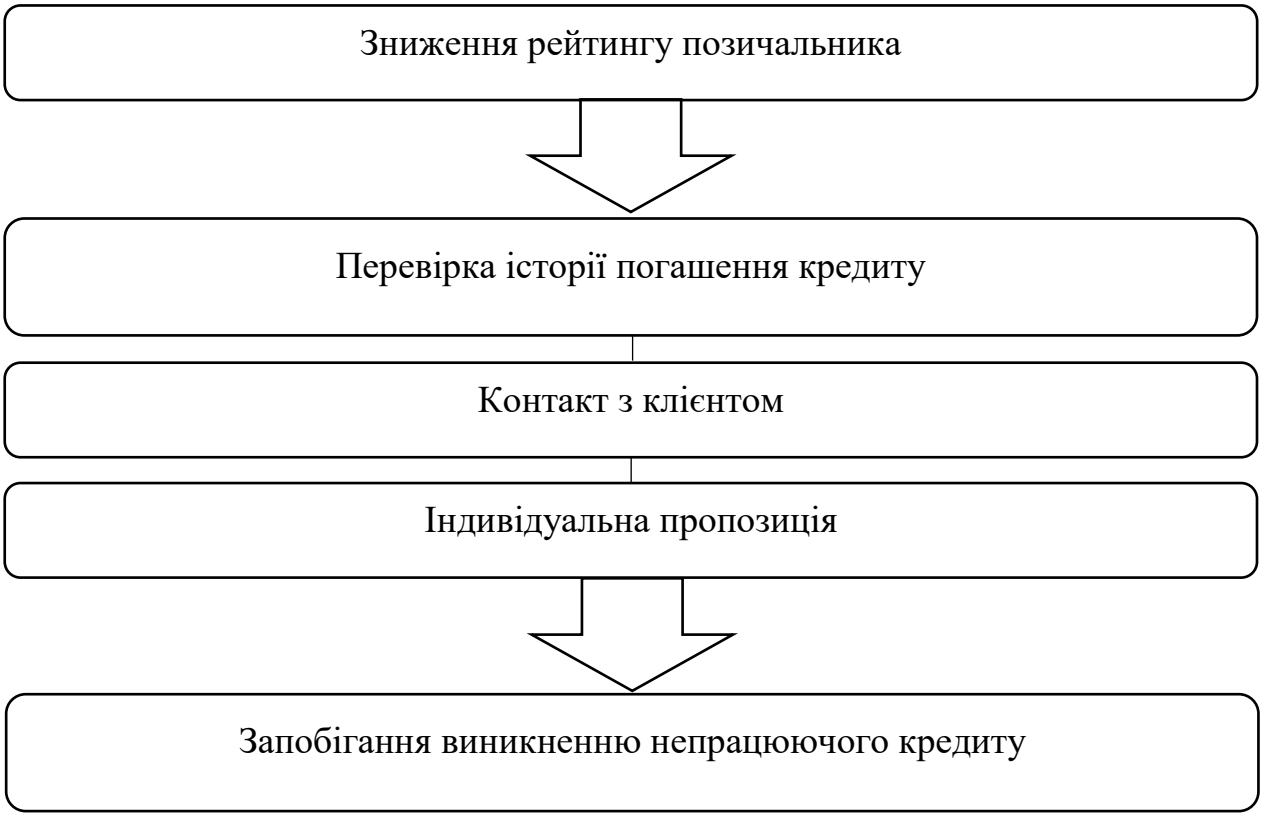

Рисунок 3.5 – Порядок роботи відділу

Складено автором

Основною функцією даного відділу буде виявлення кредитів, які ще не стали непрацюючими, але можуть такими стати (наприклад позичальник систематично вносить оплату по кредиту з запізненням, його кредитна історія погіршилась через прострочені кредити в інших установах). Для того, щоб не допустити погіршення якості кредитного портфелю банку, даний відділ зможе зв’язуватись з клієнтом для отримання зворотного зв’язку щодо обслуговування в установі і пропонуватимуть індивідуальні умови, наприклад зменшення відсоткової ставки/суми кредиту при умові його дострокового погашення.

Висновки

Після проведеного дослідження можемо зробити висновок, що кредитний ризик притаманний усім видам банківської діяльності, а результат залежить від діяльності контрагентів, емітентів або позичальників. Це відбувається кожного разу, коли банк позичає кошти, обіцяє надати кошти, інвестує їх або іншим чином бере на себе ризик відповідно до укладеної угоди.

Кредитний ризик – можливість негативної зміни вартості активу внаслідок неспроможності контрагента (позичальника) виконати свої зобов'язання, зокрема щодо сплати відсотків та основної суми кредиту відповідно до умов кредитного договору.

Об’єктом кредитного ризику є процес банківського кредитування – впорядкована послідовність взаємопов’язаних етапів, додержання яких забезпечує надійність і прибутковість кредитних операцій банку.

Більшість науковців поділяють кредитні ризики на індивідуальний та портфельний, але можна також виокремлювати їх за сферою виникнення, за характером впливу на кредитний продукт, залежно від груп позичальників та видів кредитних продуктів банку.

Чинники, що породжують кредитний ризик, можуть бути внутрішніми, зовнішніми (макроекономічними), також вони поділяються на фактори, які пов’язані з зовнішніми факторами, що впливають на діяльність позичальника, окремими кредитами і банком.

Управління кредитним ризиком являє собою комплекс заходів із забезпечення своєчасного та адекватного виявлення, вимірювання, моніторингу, звітування та контролю кредитного ризику для пом’якшення його впливу на фінансовий результат діяльності банку.

Ціль управління кредитним ризиком полягає в максимізації прибутку під час дотримання максимально допустимого рівня ризику та його

параметрів, визначених згідно з декларацією схильності до ризиків та кредитної політики банку.

Підходи до управління кредитним ризиком поділяються на дві групи залежно від факторів, які сприяють кредитному ризику – це методи на рівні окремого кредиту: аналіз кредитоспроможності позичальника, контроль наданих кредитів та забезпечення. На рівні кредитного портфеля: диверсифікація, концентрація, лімітування, створення резервів для компенсації збитків, дотримання нормативів НБУ.

Проаналізувавши кредитний портфель українських банків за 2019-2021р., можемо визначити, що основну частку (74-79%) у кредитному портфелі банків України займає кредитування суб'єктів господарювання. Друге місце займає кредитування фізичних осіб (20-22%).

Зменшення обсягу кредитування юридичних і фізичних осіб у 2020 році відбулось в основному через негативний вплив кризи, зниження попиту на товари тривалого користування, подорожі та розваги.

У 2021 році було видано 795513 млн грн. кредитів юридичним особам, що на 46178 млн грн більше, ніж у 2020 році, але все одно менше, ніж у 2019. У 2021 році роздрібне кредитування перевищило свої показники 2019 року, сума становила 1065347 млн грн проти 206737 млн грн. З цього можна зробити висновок, що на кінець 2021 року кредитування практично відновилось до докризового рівня.

Протягом вказаного періоду спостерігається тенденція до зменшення кількості непрацюючих кредитів (30 %), але, якщо порівнювати з показниками іноземних банків, це значення досить високе. Виходячи з проведених досліджень, можна стверджувати, що рівень кредитного ризику у вітчизняному банківському секторі залишається високим, що негативно впливає на стабільність усієї банківської системи та функціонування економіки країни в цілому. Тому банки повинні бути більш активними у вирішенні проблем з непрацюючими кредитами, одночасно оптимізуючи кредитний ризик.

В цілому фінансові показники АТ «УКРСИББАНК» з 2019 по 2021 рік можна оцінити як позитивні. Поточні активи компанії значно збільшилися у 2021 році порівняно з 2020 роком, що говорить про те, що АТ «УКРСИББАНК» може виконати всі свої короткострокові зобов'язання за різних обставин. Також позитивним є зростання коефіцієнтів рентабельності та зменшення заборгованості, що означають те, що в 2021 році банк збільшив свою прибутковість порівняно з попереднім роком, але все одно не досяг докризового рівня.

Внаслідок проведеного аналізу виявлено, що кредитний ризик є найважливішим у діяльності банку і неправильне оцінювання його рівня впливає ліквідність банку та створює загрозу його інтересам. Тому для покращення управління кредитними ризиками в АТ «УКРСИББАНК» пропонуємо створити окремий відділ банку, який займатиметься виявленням кредитів, які в подальшому можуть стати непрацюючими. Основною функцією даного відділу буде виявлення кредитів, які ще не стали непрацюючими, але можуть такими стати (наприклад позичальник систематично вносить оплату по кредиту з запізненням, його кредитна історія погіршилась через прострочені кредити в інших установах). Для того, щоб не допустити погіршення якості кредитного портфелю банку, даний відділ зможе зв’язуватись з клієнтом для отримання зворотного зв’язку щодо обслуговування в банку і пропонуватиме індивідуальні умови, наприклад зменшення відсоткової ставки/суми кредиту при умові його дострокового погашення.

Також запропоновано створити в нашій країні єдину систему оцінки кредитоспроможності позичальника, яка оновлюватиметься в режимі реального часу. Завдяки наявності єдиного рейтингу позичальників можна ефективніше управляти кредитним ризиком банку.

Список використаних джерел

1. Koulafetis P. Modern credit risk management. London, 2017. 246 p.

2. Банківська система / Н. Ситник та ін. Львів, 2020. 580 с.

3. Вимоги до мінімального розміру регулятивного капіталу банку [Електронний ресурс] // Національний банк України. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/ua/news/all/zmineno-vimogi-do-minimalnogo-rozmiru-regulyativnogo-kapitalu-banku (дата звернення: 23.10.2022).

4. Владичин У. В. Банківське кредитування. Поняття і види кредитних ризиків. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://westudents.com.ua/glavy/64-112-ponyattya-vidi-kreditnih-rizikv.html (дата звернення: 08.11.2022).

5. Гайдаржийська О., Чернікова О. Напрями удосконалення управління кредитним ризиком. Наукові журнали Національного Авіаційного Університету. 2014. № 38. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://jrnl.nau.edu.ua/index.php/PPEI/article/view/7240 (дата звернення: 28.11.2022)

6. Демчук Н.І., Абахтімова А.А. Управління банківськими ризиками. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2017. Вип. 24. Ч.1. С. 117–119.

7. Довгань Ж. М. Менеджмент у банку : підручник / Ж. М. Довгань. – Тернопіль : Екон. думка ТНЕУ, 2017. – 512 с.

8. Єпіфанов А. О. Оцінка кредитоспроможності та інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання: монографія. Суми: УАБС НБУ, 2017. 286 с.

9. Єпіфанов А. Управління ризиками базових банківських операцій : монографія / А. Єпіфанов, Т. Васильєва, С. Козьменко. – Суми : ДВНЗ "УАБС НБУ", 2012. – Т. 1 : Управління ризиками банків. – 283 с.

10. Єпіфанова І. Ю, Фінансовий аналіз та звітність. Практикум / І.Ю. Єпіфанова, В. В. Джеджула. – // Вінниця: ВНТУ, 2017. –143 с

11. Зянько В., Коваль Н., Єпіфанова І. Банківський менеджмент. Вінниця, 2018. 126 с.

12. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01#Text (дата звернення: 05.11.2022).

13. Інструкція про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1288-11#n24 (дата звернення: 23.10.2022).

14. Квасницька Р. С., Кунда Н. В. Управління кредитними ризиками в банківській системі. Вісник Хмельницького національного університету. 2011. Т. 2, № 6. С. 246–247.

15. Кльоба Л. Г. Напрями вдосконалення управління банківськими ризиками / Л. Кльоба // Економічна наука. – 2017. – № 6. – С. 80–85.

16. Козирєв В. А. Шляхи удосконалення управління портфельним кредитним ризиком. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/63376/5/Kozyriev_bank1.pdf;jsessionid=9F9C42BA08C70612EDE0A1B180D0D914 (дата звернення: 27.11.2022).

17. Кредитний ризик і ефективність діяльності банку: монографія /О.В. Дзюблюк, Л.М. Прийдун. – Тернопіль: ФОП Паляниця В.А., 2015. –295 с.

18. Ларіонова К. Л. Методи управління кредитним ризиком банку / К. Л. Ларіонова, Т. М. Голик // Фінансування, інвестування та кредитування в Україні: проблеми та перспективи розвитку в кризовій економіці : зб. наук. пр. за матеріалами. міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 20 трав. 2018 р. / Дніпров. держ. аграр.-екон. ун-т. – Дніпро : ДДАЕУ, 2018. – С. 325-328.

19. Ларіонова К. Л. Теоретичні основи управління кредитним ризиком банку / К. Л. Ларіонова, Г. І. Капінос // Актуальні проблеми сьогодення у

сфері фінансів, обліку та аудиту: тези доп. інтернет-конф., 30-31 трав. 2019 р. –Хмельницький : ХКТЕІ, 2019. – С. 101-105.

20. Ліцензії | UKRSIBBANK [Електронний ресурс] // UKRSIBBANK. – Режим доступу: https://ukrsibbank.com/about-bank/financial-documents/licenses/ (дата звернення: 10.11.2022).

21. Марич М., Білявська А., Мізунська І. До питання управління кредитни ризиками. Молодий вчений. 2019. № 5. С. 557.

22. Методичні вказівки з інспектування банків "Система оцінки ризиків" [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0104500-04#Text (дата звернення: 05.11.2022).

23. Мороз Н. В., Селецька Т. О. Сутність, причини виникнення та класифікація кредитного ризику банку. Бізнес Інформ. 2019. №7. С. 272–278.

24. Наглядова статистика [Електронний ресурс] // Національний банк України. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#1 (дата звернення: 05.11.2022).

25. Петрушко Я. Р. Управління кредитним ризиком як запорука безпеки кредитної діяльності банку. Ефективна економіка. ризиками [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://ojs.dsau.dp.ua/index.php/efektyvna-ekonomika/article/view/1324 (дата звернення: 18.11.2022).

26. Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18#Text (дата звернення: 05.11.2022).

27. Принципи управління кредитними ризиками [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996_035#Text (дата звернення: 06.11.2022).

28. Про банк | UKRSIBBANK [Електронний ресурс] // UKRSIBBANK. – Режим доступу: https://ukrsibbank.com/about-bank/ (дата звернення: 23.10.2022).

29. Просович О., Процак К. Ідентифікація та оцінка кредитного ризику комерційних банків. Вісник національного університету "Львівська політехніка"". 2017. № 873. С. 90–91.

30. Рейтинг банків України – Мінфін. Мінфін - все про фінанси: новини, курси валют, банки. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://minfin.com.ua/ua/banks/rating/ (дата звернення: 23.10.2022).

31. Третяк Д., Душейко П. Теоретичні аспекти ризик-менеджменту банку. Економічна наука. 2022. № 1. С. 100–107.

32. Українське бюро кредитних історій [Електронний ресурс] // Ubki.ua. – Режим доступу: https://www.ubki.ua/about-company (дата звернення: 01.12.2022).

33. Управління та засоби мінімізації кредитного ризику банку / О. А. Боднар, К. В. Тішечкіна, Г. Ю. Іваненко, В. П. Тарасенко // Modern economics. - 2019. - № 15. - С. 21-26.

34. Фінансові документи | UKRSIBBANK [Електронний ресурс]// UKRSIBBANK. – Режим доступу: https://ukrsibbank.com/about-bank/financial-documents/ (дата звернення: 23.10.2022).

35. Фінансові показники | UKRSIBBANK [Електронний ресурс] // UKRSIBBANK. – Режим доступу: https://ukrsibbank.com/private-individuals/finansovi-pokaznyky/ (дата звернення: 23.10.2022).

36. Хома І. Б. Оптимізація кредитного ризику з позиції захисту банківської установи: теоретичні та прикладні засади / І. Б. Хома, Ю. В. Миргородець // Приазовський економічний вісник. – 2021. – № 1 (24). – С. 196-201.

37. Шаповал О. А. Інституційні засади управління ризиками споживчого кредитування / О. А. Шаповал // Економічні перспективи підприємництва в Україні: тези доп. Всеукр. Інтернет-конф. – Ірпінь: ДУФСУ, 2016. – С. 381-385.

38. Шевців Л. Ю. Шляхи підвищення фінансової безпеки банків України в умовах глобалізаційних процесів / Л. Ю. Шевців, Б. Б. Сенишен // Бізнесінформ. – 2020. – № 9. – С. 254-262.

39. Юшкалюк А. А. Інтегральний фінансовий ризик банку та загальна методологія його оцінки / А. А. Юшкалюк, Н. Р. Швець // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. - 2016. - Вип. 6(3). - С. 163-167.

40. Ящук Є.А. Економічний аналіз фінансових результатів та ефективності діяльності банку : автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.09 / Є. А. Ящук .– Київ : Б.в., 2014. – 20 с.